

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 57.

Söndagen den 23 Maj.

Kl. 1/2 2 e. m.

Herr vice Talmannen ledde i detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Ordet begärdes af

Herr Bergström, som yttrade: Herr vice Talman! Innan Riksdagen upplöses och Kammaren åtskiljes, har Kammaren, att fullgöra en hittills förgäten grundlagsenlig pligt, den nemligen att verkställa reglering af särskilda valkretsar för städerna. 13 § 3 mom. Riksdagsordningen stadgar derom följande: "I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer med egen jurisdiktion skola första gången af Konungen och derefter hvart tionde år af Kammaren ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sex tusen och högst tolf tusen."

Denna fördelning verkställes af Kongl. Maj:t år 1866, och nu är tionde året inne, 1875, då denna Kammare bör för nästinstundande period ordna dessa valkretsar. På det att här må förefinnas någon utgångspunkt för de öfverläggningar, som, enligt mitt förmenande, måste komma att ega rum, tillåter jag mig hemställa, att Kammaren ville antaga den nu gällande fördelningen af städerna i valkretsar, att gälla äfven för instundande period.

Det förslag, Herr Bergström sålunda afgifvit, blef, på begäran, bordlagdt.

§ 2.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 90, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgäldskontorets utgifter erforderliga medel.

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 57.

Ang. stats-
regleringen och
upplåning ge-
nom Riksgälds-
kontoret.
(Forts.)

1:sta—3:dje punkterna.

Biföllos.

I 4:de punkten hade Utskottet hemställt:

att, för bestridande af Statskontorets utgifter för de till jernvägsanläggningar samt för anskaffning af lokomotiv och vagnar samt delar deraf för år 1876 anvisade anslag, Riksgäldskontoret måtte få sig uppdraget att, i mån af behof, efter samma års ingång tillhandahålla Statskontoret en summa af tolf millioner kronor.

Beträffande denna hemställan anförde

Herr Liss Olof Larson: Först sedan betänkandet blifvit tryckt har inom Utskottet observerats, att ett misstag blifvit begånget derutinnan, att då Riksdagen beviljat sex millioner till Kongl. Maj:ts förfogande, att användas för materiel till statens jernbanor, så beslutade Riksdagen på samma gång, att af denna summa skulle för innevarande år få användas fyra millioner. Som Herrarne se, står i fjerde punkten, att penningarne skulle tillhandahållas Statskontoret först efter 1876 års ingång; och det är för att få rättelse häri, som jag begärt ordet.

Jag föreslår således, att orden "efter samma års ingång" må ur fjerde punkten uteslutas, och i slutet af punkten efter orden "tolv millioner kronor" må tilläggas: *deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år uppå requisition utbekomma fyra millioner kronor.* Jag anhåller om proposition på bifall till den nu föredragna punkten med de af mig sålunda angifna förändringar.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan med den af Herr Liss Olof Larsson deri föreslagna ändring; och hade Kammaren alltså beslutit:

"att, för bestridande af Statskontorets utgifter för de till jernvägsanläggningar samt för anskaffning af lokomotiv och vagnar samt delar deraf för år 1876 anvisade anslag, Riksgäldskontoret skulle få sig uppdraget att, i mån af behof, tillhandahålla Statskontoret en summa af tolf millioner kronor, deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år, uppå requisition, utbekomma fyra millioner kronor."

5:te punkten.

Biföllos.

6:te punkten.

Utskottet hade i denna punkt föreslagit:

att uti reglementet för Riksgäldskontoret måtte inflyta följande stadganden:

Såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof i följd af den för år 1876 verkställda reglering af Statskontorets inkomster och utgifter eger Statskontoret att efter nästkommande års ingång af Riksgäldskontoret utbekomma tre millioner sju tusen sex hundra kronor 40 öre.

Ang. statsregleringen och upplåning genom Riksgäldskontoret.
(Forts.)

Derjemte åligger det Riksgäldskontoret att efter samma års ingång, i mån af behof, för bestridande af Statskontorets utgifter för de till jernvägsanläggningar samt för anskaffning af lokomotiv och vagnar och delar deraf för år 1876 anvisade anslag, tillhandahålla Statskontoret tolf millioner kronor.

Statskontoret eger jemväl att, för bestridande af de utaf Riksdagen på nämnda kontor anvisade extra statsutgifter för innevarande år, i mån af behof utaf Riksgäldskontoret utbekomma ett-hundratretiosex tusen etthundratre kronor 77 öre.

Herr Liss Olof Larsson yttrade: Jag får hos Kammaren jemväl anhålla om en förändring i nu föredragna punkten, så att densamma bringas i öfverensstämmelse med Kammarens nyss fattade beslut angående 4:de punkten. I början af 2 mom. skulle nemligen strykas orden "*efter samma års ingång*", samt i slutet af samma moment efter ordet kronor tilläggas: *deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år uppå requisition utbekomma fyra millioner kronor.*

Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition å den nu föreslagna förändringen.

Vidare anfördes icke. Enligt Herr Liss Olof Larssons yrkande biföll Kammaren förevarande punkt med den ändring, att ur andra momentet af den föreslagna reglementsparagrafen borde dels utgå orden: "*efter samma års ingång*", dels äfven efter ordet: "*kronor*" tilläggas orden: "*deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år, uppå requisition, utbekomma fyra millioner kronor.*"

Utskottets slutliga yttrande lades till handlingarne.

§ 3.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets memorial:

N:o 91, med förslag till de återstående stadgandena i Riksgäldskontorets reglemente; och

N:o 92, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret:

§ 4.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag:

dels till §§ i riksdagsbeslutet:

N:o 12, i fråga om ändring i gällande stadganden rörande flottled;

N:o 13, angående ändring i gällande stadganden rörande dikning; och

N:o 14, angående ändring af 6 punkten i 19 § af förordningen om nya strafflagens införande den 16 Februari 1864;

dels jemväl till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 77, angående beredande af undervisning åt döfstumma.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Söndagen den 23 Maj.

Kl. 7 e. m.

Herr vice Talmannen utöfvade talmansbefattningen.

§ 1.

Upplästes till justering protokollsutdrag rörande Kammarens i förmiddagens sammanträde fattade beslut; och hemstälde dervid Herr vice Talmannen, med åberopande af 76 § Riksdagsordningen, att orden: "må ega", som förekommo uti det af Kammarerna under nämnda sammanträde beslutade tillägg till andra momentet af den reglementsparagraf, hvilken blifvit till antagande föreslagen i 6 punkten af Stats-Utskottets Memorial N:o 90, måtte för vinnande af fullständig öfverensstämmelse med Första Kammarerna i ämnet fattade beslut få utbytas mot ordet "eger"; och lemnade Kammarerna till denna framställning bifall; hvarefter protokollsutdragen, under förbehåll om iakttagande af den sålunda beslutade ändringen, godkändes.

§ 2.

Stats-Utskottets skrifvelse-förslag ang. Norra Stambanan.

Föredrogs Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 79, angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om fastställelse af sträckning för de delar af beslutade jernbanan från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd m. m.

I sammanhang härme dupplästes Första Kammarens protokollsutdrag N:o 252, enligt hvilket det nu under föredragning varande skrifvelseförslaget blifvit af Medkammaren till Utskottet återförvisadt.

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. Norra Stambanan.
(Forts.)

Ordet begärdes af

Herr Sjöberg, som yttrade: Man hade visserligen med skäl kunnat vänta, att det ärade Stats-Utskottet uti ett särskildt memorial framställt de förhållanden, som i följd af Kammarens olika beslut i den förevarande frågan uppstått, samt på grund deraf afgifvit det utlåtande, hvartill Utskottet ansåge omständigheterna föranleda. Jag föreställer mig likväl, att, med den erfarenhet, som i denna sak nu redan vunnits, Stats-Utskottet framdeles i likartade fall icke skall underlåta att iakttaga ett sådant förfarings sätt. Då emellertid Stats-Utskottet, såsom mig synes, rätteligen uppfattat frågan på sätt som skett, eller såsom förfallen, och endast framlagt ett förslag till skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, anser jag mig för ögonblicket icke befogad att göra annat yrkande, än att berörda skrifvelseförslag måtte af denna Kammarer godkännas.

Häruti instämde Herr *A. Rundbäck*.

Grefve Posse: Den anmärkning, som Herr Sjöberg nyss gjort mot Stats-Utskottet, skall jag be att få upptaga till besvarande. Såvidt jag erinrat mig och så vidt de personer, med hvilka jag samrådt, kunnat erinra sig, har det varit coutume inom Stats-Utskottet att, då i en sådan fråga, der möjligen gemensam votering kunde ega rum, Kamrarne stannat i skiljaktiga beslut, Stats-Utskottet i de fall, då frågan vore väckt genom en enskild motion, alltid gjort hemställan till Riksdagens Kamrar derom, att, enär olika beslut blifvit fattade i Kamrarne, frågan måtte anses hafva förfallit. Detta har Stats-Utskottet gjort derföre att i dessa fall — der frågan väckts genom enskild motion — någon skrifvelse till Kongl. Maj:t icke ifrågakommer. Men deremot, då en fråga blifvit väckt genom en Kongl. proposition, som alltid måste besvaras genom skrifvelse, har det varit coutume att icke särskildt för Kamrarne anmäla, att frågan förfallit, utan endast upptaga ett sådant uttalande i skrifvelsen. Jag vill det oakadt icke påstå, att denna coutume från Stats-Utskottets sida är fullt tillfredsställande. Jag anser tvärtom, att den bör ändras för framtiden, ty äfven i sådana fall, der frågan blifvit väckt genom Kongl. proposition, är det kanske det rättaste, att ett särskildt memorial utfärdas, så att begge Kamrarne må blifva i tillfälle att samtidigt pröfva, huruvida frågan af Kamrarne verkligen bör anses hafva förfallit. Kamrarne rätt till likställighet häfdas genom en sådan åtgärd, och jag får för min del förklara det vara önskligt, att Stats-Utskottet för framtiden iakttager en sådan arbetsordning. Det kan i detta fall icke hjälpas annorlunda, än att Kammarer

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

här uttalar den åsigt, att så bör ske, och då har man för framtiden afböjt den nu omförmälda olägenheten. Jag yrkar bifall till skrifvelseförslaget.

Herr Gumælius: Jemte det jag instämmer i Herr Ordförändens i Stats-Utskottet nu uttalade önskan, med afseende å Utskottets framtida tillvägagående vid behandling af frågor af nu förevarande beskaffenhet, tillåter jag mig vara af skiljaktig åsigt från de föregående ärade talarne i afseende å det slut, hvartill Kammaren bör komma. Ehuru jag icke gör mig några stora illusioner om framgången för mitt yrkande, anser jag mig dock böra hemställa, att denna Kammare ville, i likhet med Första Kammaren, återremittera ärendet till Utskottet. Det är verkligen en egendomlig företeelse, att Riksdagens Första Kammare håller på den gemensamma voteringens rätt, och att den manstarkare Andra Kammaren, i den mån som dess uttalande kan komma att verka för framtiden, skall söka att qväfva denna rätt. Jag vill icke i min ringa mån göra mig medskyldig till ett förfarande, som synes mig inkräkta på den ställning, som genom den gemensamma voteringen är försäkrad den manstarkare Kammaren. Det har förut vid en föregående riksdag, såsom Herrarne nogsamnt känna, varit föremål för gemensam votering och blifvit bestämdt, hvilken riktning en annan jernväg, den nordvestra stambanan, skulle taga, och ehuru väl här redan förut blifvit bestämdt beloppet af det anslag, som för jernvägens byggande skulle anvisas, och det nu endast är fråga om sjelfva riktningen, så kan detta efter min uppfattning icke mycket ändra saken. Ty det kan icke bestridas, att icke en eller annan ändring i riktningen medför större eller mindre statsutgifter, och det innebär äfven för framtiden större eller mindre statsutgifter genom olika sträckningars större eller mindre förmåga att afkasta amortering och ränta. På dessa af mig i största korthet antydda skäl, ber jag att få yrka bifall till Första Kammarens beslut om frågans återförvisande till Stats-Utskottet.

Herrar Grefve *De la Gardie*, *Dofsen*, *Grenander Philipsson*, *Leijer* och *Elfstedt* instämde med Herr Gumælius.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag skall inskränka mig till att instämma med Herr Gumælius, och jag befarar, att man skulle för framtiden åstadkomma ett ganska farligt prejudikat, i fall den ena Kammarens majoritet vill tillvälla sig rätt att undandraga sig bestämmandet af en jernbanas sträckning, hvilket är detsamma som att afgöra huruvida banan skall byggas eller icke.

Herr Sjöberg: Den näst föregående talarens anförande gifver mig anledning till en erinran, som måhända icke är så alldeles obefogad. Han anförde till stöd för sitt yrkande en särskild ömhet eller omvårdnad om grundlagen, som således icke skulle finnas hos dem, som i förevarande fråga äro af annan mening än han. Då jag tog mig friheten framställa ett enkelt yrkande om

bifall till Stats-Utskottets förslag, så är det väl jag, som i första rummet skall träffas af denna anmärkning. Jag vågar deremot invända, att jag vid förekommande tillfällen allt ifrån det nya representationsskickets införande visat tillräcklig omvårdnad om grundlagens helgd för att befrias från misstanken att jag i nu förevarande fall skulle vilja söka några särskilda skäl för att motsätta mig Första Kammarens mening.

Första Kammarens beslut att till Utskottet återförvisa skrifvelseförslaget måste antagas innebära, att samma Kammare anser, att nu omtvistade fråga bör blifva föremål för så kallad gemensam votering. Detta är sjelfva hufvudpunkten, och af det enkla skäl, att jag å min sida icke kan dela denna åsigt, i det jag anser tydligt och klart att gemensam votering här vid lag icke grundlagsenligt kan komma i fråga, på denna grund är det, som jag, med en liten anmärkning öfver Stats-Utskottets sätt att gå till väga, tillåtit mig yrka bifall till Utskottets hemställan.

Riksdagen har genom bifall till Stats-Utskottets utlåtande i punkten 2 af betänkandet N:o 30 helt enkelt beviljat ett anslag af fyra och en half millioner kronor till fortsättande under år 1876 af arbetena å jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, under förbehåll likväl, att detta belopp skulle användas till de banor, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslaget disponerande blefve såsom ostridig godkänd. Nu har emellertid en sådan stridighet yppat sig emellan Riksdagens begge Kamrar, att någon ostridig riktning icke finnes i vidare mån än den, som utgöres af linien Storvik—Hybo; och då hemstälde jag, om en sådan fråga, som icke är sammanbunden med fråga om anvisande af anslag, kan blifva föremål för gemensam votering. Vore nu fråga om att för en eller annan linie af de föreslagna jernvägarne i Norrland anslå nödiga medel, då vore förhållandet helt annorlunda; men alldeles oberoende af den omständigheten, huruvida den ena eller andra sträckningen i de omtvistade delarne komme att godkännas eller icke, har Riksdagen beviljat nyss nämnda anslagsbelopp, som på långt när icke förslår till jernvägens byggande emellan Storvik och Hybo, hvilket Stats-Utskottet också mycket riktigt uttalat i motiven till den af mig åberopade punkten i dess utlåtande N:o 30.

Det synes mig för den skull vara gifvet, att det skulle strida mot grundlagens oförtydbara föreskrift, om denna fråga droges under gemensam votering; och detta oberoende af den omständighet, stt Medkammaren vid sitt beslut lärer fäst det vilkor, att en viss andel af anslaget skall användas till den af samma Kammare godkända jernvägssträckningen.

Jag vidhåller således, att så kallad gemensam votering i denna fråga icke bör ega rum; och det är på denna grund, samt med den vördnad, jag hyser för grundlagen, som jag yrkat bifall till det af Stats-Utskottet framlagda skrifvelseförslaget.

Med Herr Sjöberg förenade sig Herrar Sääf, Joh, Erik Johansson, Nyblaus och Johan Erickzon.

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. Norra Stambanan.
(Forts.)

Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

Grefve Posse: Jag vet egentligen icke någon anledning, hvarföre man här skall taga frågan från den synpunkten, att det skulle finnas någon i denna Kammare, som ville tyda grundlagen på ett sätt, som icke öfverensstämde med hans öfvertygelse. Jag har alltför hög aktning för Kammarens ledamöter för att våga förut-sätta något sådant. Jag utgår tvärtom från den uppfattningen, att en och hvar bemödar sig att tolka grundlagen i öfverensstäm-melse med hvad han anser vara rätt.

Jag vill icke heller taga i öfvervägande hvad här blifvit an-tydt derom, att det skulle ligga i denna Kammares intresse, såsom den manstarkare, att utsträcka rättigheten till gemensam votering, ty det förefaller mig mer än sannolikt, ja säkert, att ingen här vill söka begagna en rätt, som icke grundlagen medgifver, icke vill missbruka ett tillfälligt öfvertag. Låtom oss således hålla frågans bedömande inom hvad som är lugnt och tillbörligt. Jag har för min del lika med Stats-Utskottets majoritet trott, att denna fråga, i det skick den förekommit, icke är af beskaffenhet, att jemlikt stadgandet i 65 § Riksdagsordningen kunna blifva föremål för gemensam votering. I Stats-Utskottets utlåtande N:o 30 punkten 2 har Utskottet hemställt och båda Kamrarne bifallit, "att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för fort-sättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade *jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge*, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslaget disponerade blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda år anvisa fyra millioner femhundredatusen kronor."

Derigenom har Riksdagen fastställt det belopp, som för ifrågavarande jernbana skall användas, och Riksdagen har jemväl bestämt det sätt och de vilkor, under hvilka Kongl. Maj:t egde använda detta anslag. Detta är således en redan afgjord fråga. Nu har den ena Kammaren åter upptagit denna fråga och deruti meddelat ett nytt beslut, som alldeles icke varit erforderligt, ty Riksdagen har, såsom jag nämnt, redan i ämnet beslutat. När jag ser saken sådan den föreligger, så kan jag icke finna, att vid detta tillfälle något annat utgör föremål för Riksdagens pröfning, än banans sträckning och alldeles icke om medlens användande, ty den frågan är redan afgjord, nemligen så, att medlen få användas för den riktning, som Riksdagen kommer att besluta. Hvad som således återstår 'att bestämma är sträckningen af jernvägen, icke de medel, som dertill böra användas och, så vidt jag kan läsa 65 § i Riksdagsordningen, så är der icke lemnad någon föreskrift derom, att gemensam votering skall ega rum om en sådan fråga, som en jernbanas sträckning. Hvad grundlagstolkning beträffar ber jag få erinra, att nuvarande Justitiestatsministern, då han framlade förslaget till den nya Riksdagsordningen, till statsråds-protokollet yttrade, såsom följer:

"De få frågor, som ansetts ej böra förfalla genom den ena Kammarens afslag, nemligen de, som angå statsreglering och be-villning samt Bankens och Riksgäldskontorets förvaltning, skola, derest Kamrarne ej kunna om ett beslut sig förena, afgöras för-

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)*

medelst omröstning i båda Kamrarne mellan de olika meningarne, då den mening, som erhåller de flesta sammanräknade rösterna, blifver Riksdagens beslut.“

Konstitutions-Utskottet vid 1862—1863 årens Riksdag säger om samma sak dessa ord:

“Derest båda Kamrarnes beslut ej sammanstämma, skall, enligt det nya förslaget, frågan förfalla, så framt den ej rör statsreglering eller bevillning eller Bankens och Riksgäldskontorets förvaltning, då den afgöres medelst omröstning i båda Kamrarne, och den mening, som erhåller de flesta sammanräknade rösterna, blifver Riksdagens beslut.“

Det är väl också alldeles uppenbart att, beträffande gemensam votering om, såsom det heter i Riksdagsordningen, statsutgifter, lagens grund måste vara, att genom ett sådant stadgande förekomma, det icke genom olika beslut inom Kamrarne statsregleringen må kunna blifva oafgjord. Om jag nu antager detta, hvilket jag förmodar svårigen kan bestridas, så ber jag att särskildt i detta fall få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som är synnerligen ogynsam för dem, som önska en gemensam votering, nemligen att statsregleringen af båda Kamrarne, så väl den första som den andra, redan är till fullo afgjord.

I det statsrådsprotokoll, som åtföljde den Kongl. propositionen om jernvägarnes sträckning inom Norrland, säger föredraganden:

“Om än någon olikhet i formuleringen af Riksdagens båda omförmälda beslut förefinnes, torde likväl icke anses nödigt att, på sätt Jemtlands läns landstings och Östersunds stads jernvägskomiterade ifrågasatt, påkalla särskildt förklarande af Riksdagen, att viss lämplig del af de för innevarande år till den uppåtgående banan och tvärbanan anvisade medel må användas till tvärbanans påbörjande österifrån i den sträckning, som kommer att beslutas, utan lärer det falla af sig sjelft, att Eders Kongl. Maj:t utan sådant förklarande eger låta använda anvisade medel å hvilken som helst af de sträckningar, hvilka redan blifvit eller vid detta riksmöte blifva slutligen fastställda“.

Kongl. Maj:t har således icke påkallat Riksdagens medgifvande i afseende på medlens användande, utan tvärtom förklarat, att han icke behöfver detta medgifvande. Då förefaller det mig verkligen öfverflödigt, att Medkammaren velat gifva ett sådant förklarande i afseende på medlens användning. Jag tror icke att det erfordras, då Kongl. Maj:t sjelf icke påkallat något sådant. Jag tror att, huru man än vill se saken, densamma dock i det skick den föreligger, är af den beskaffenhet, att Kammaren svårigen kan besluta att densamma skall afgöras genom gemensam votering. På dessa skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets nu framlagda skrifvelseförslag.

Herr Rubenson: Min ärade granne till venster åberopade såsom ett af skälen för det slut, hvartill han kommit, att det beslut, hvarom här är fråga, icke är sammanbundet med något anslag och att det därför icke kan dragas under gemensam votering

Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

Kamrarne emellan. Jag medgifver till en viss grad denna premiss, nemligen på det sätt, att frågan för så vidt icke står i samband med något anslag, som frågan om anslaget och banans riktning icke förekommit samtidigt, utan anslaget bestämts innan man var öfverens om sträckningen, men längre vill jag icke gå i mitt medgifvande, ty samband hafva i alla fall frågorna med hvarandra. Det är alldeles klart och tydligt att, om Kongl. Maj:t, i stället för att tillvägagå på sätt som skett, samtidigt kommit in med förslag i båda dessa delar af frågan och sålunda föreslagit, att dessa 4,500,000 skulle få användas på hela den sträckning, som Kongl. Maj:t i den senare propositionen ansett vara den rätta, och Kamrarne då stannat uti olika beslut, så att Första Kammaren anvisat dessa 4,500,000 till en viss sträckning, men Andra Kammaren deremot förklarar, att den icke ville att dessa medel skulle användas på någon annan del af jernbanan än den del, som redan vid förra riksdagen var ostridig, om så varit förhållandet, säger jag, lärer väl det icke finnas någon, som vill bestrida riktigheten af påståendet, att frågan då skulle hafva bort afgöras genom gemensam votering. Men om detta är riktigt, så kan jag för min del icke se, att frågan nu gestaltar sig på något annat sätt, därför att beslut i dess olika delar, frågan om anslaget och sträckningen, fattats på olika tider. Det har alltid praktiserats, och som mig synes med rätta, att genom gemensam votering skilts emellan Kamrarne icke blott i afseende å sjelfva anslagsbeloppen, utan äfven i fråga om de vilkor, under hvilka anslag skulle beviljas. Här föreligger nu ett sådant ganska väsentligt vilkor, ty frågan gäller, huruvida det anvisade beloppet, 4,500,000 kronor, skall användas blott på den del af de beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvarom Kongl. Maj:t och Riksdagen redan år 1874 voro ense, eller om dessa medel äfven skola få användas på någon annan del, nemligen den som sist var föremål för Kamrarnes öfverläggning.

Herr Sjöberg har vidare såsom stöd för sin åsigt anfört ordalydelsen af det beslut, som Kammaren fattade i anledning af Stats-Utskottets betänkande N:o 30:

“att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda år anvisa fyra millioner femhundredatusen kronor.”

Af dessa ordalag har han dragit den slutsats, att, då för närvarande ingen af de ifrågasatta sträckningarne blifvit godkänd, måste man för denna riksdag anse frågan om den norrländska banans blifvande riktning i förut icke bestämda delar förfallen. Detta synes mig vara att antaga just hvad som bör bevisas. Det är visserligen en sanning, att båda Kamrarne stannat i olika beslut om hvilken linie, som är den fördelaktigaste, och att således ingendera bansträckningen ännu är ostridig, men om man i likhet med mig går ut från den förutsättningen, att, så snart Kamrarne

i afseende på de vilkor, hvarunder ett anslag beviljats, stannat i olika beslut, genom gemensam votering bör bestämmas hvad som i dylika fall är Riksdagens mening, och att, sedan detta är klart, frågan blir ostridig, så får saken en annan vändning, och då tror jag icke att nämnde talares bevisföring gäller mycket.

Grefve Posse har invänt, att det nu endast är fråga om sträckningen af den föreslagna banan, och att det är endast derom man nu har att besluta, men den anmärkningen anser jag mig redan hafva vederlagt genom mitt svar till Herr Sjöberg i första punkten.

Vidare har Grefve Posse sagt, att en gemensam votering nu icke skulle tjena något till, emedan vi redan bestämt statsregleringen under nästkommande år, men för min del måste jag bekänna, att jag ännu icke anser statsregleringen vara fastställd i detta stycke. Visserligen är sjelfva summan för denna jernvägsanläggning fastställd i statsregleringen, men då vilkoren för summans användande ännu äro till en viss grad sväfvande, enär Kamraren stannat i olika beslut om sträckningen i vissa stycken, vet man icke, på hvad sätt dessa 4,500,000 skola användas. Det vore på samma sätt, som om man påstode, att statsregleringen vore fastställd, om Första Kammaren uppfört ett anslag såsom förslagsanslag, men Andra Kammaren deremot i statsregleringen upptagit enahanda belopp såsom ett reservationsanslag. Jag tror icke Grefve Posse skulle vilja drifva den satsen, att statsregleringen i en sådan fråga vore afgjord, ty ehuru sjelfva anslagsbeloppen vore klara, skulle ju ändå de vid deras utgående fästade vilkor vara stridiga.

Då nu 65 § Riksdagsordningen bör tolkas så, att dermed icke endast afses statsutgifternas belopp, utan äfven huru beloppen skola användas, och således äfven frågor derom böra afgöras genom gemensam votering, yrkar jag, i likhet med Herr Gumælius, att skrifvelseförslaget må till Stats-Utskottet återförvisas.

Herr Bergström: Herr Talman! Lika med Herr Gumælius yrkar jag, att Kamraren måtte till Stats-Utskottet återförvisa Utskottets nu föredragna förslag till underdånig skrifvelse, på sätt Första Kamraren på förmiddagen beslutat. Jag grundar detta yrkande icke på materiela skäl — jag vill nemligen icke inlåta mig på frågan, huruvida skrifvelseförslaget afser ett ämne, hvori gemensam votering kan ega rum eller icke — utan jag fotar detta yrkande på rent formela skäl. Jag anser nemligen det expeditionssätt, Stats-Utskottet i detta fall begagnat, vara alldeles oriktigt. Man må åberopa huru många precedensfall som helst därför, så är detsamma dock stridande mot grundlagarnes anda och mening. Grundlagen vill att ärendena samtidigt skola i begge Kamrarne föredragas, och detta kan endast vinnas derigenom, att Stats-Utskottet under sådana förhållanden, hvarom här är fråga, aflåter ett memorial, uttryckande Stats-Utskottets uppfattning i anledning af Kamrarnes olika beslut. Detta memorial hade då blifvit tryckt, utdeladt i Kamrarne och i vanlig ordning bordlagdt och samtidigt behandlats i Kamrarne. I stället har Stats-Utskottet nu framlagt

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. Norra Stambanan.
(Forts.)

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)

ett skrifvelseförslag, som, efter antagen sedvänja, ty i lag finnes icke något stöd därför, först föredragits i Första Kammaren och sedan i den Andra Kammaren. Stats-Utskottets ärade ordförande har själf medgifvit, att detta expeditionssätt har många betänkligheter mot sig, äfvensom att en ändring i detsamma bör ske, och att tiden därför redan nu vore inne. Mycket kan genom tillämpandet af ett så felaktigt expeditionssätt gå Kammarens uppmärksamhet förbi. En och hvar vet, att förslag till skrivelser icke synnerligen ådraga sig Kammarens uppmärksamhet, då deremot tryckta, utdelade och bordlagda memorial aldrig kunna undgå att blifva föremål för en tillbörlig uppmärksamhet. På dessa skäl yrkar jag återremiss af skrifvelseförslaget till Utskottet, anseende, att dermed ingen tid går förlorad.

Herr *H. Schultz* instämde i Herr Bergströms yttrande.

Herr Gumælius: Det lär väl icke kunna hafva varit Stats-Utskottet obekant, att här förelåg en, minst sagdt, ytterst tvistig fråga, och äfven om gammal sed kunnat föranleda Utskottet att opåkalladt gå Riksdagens beslutanderätt i förväg genom att på detta sätt framkomma med ett skrifvelseförslag, torde dock Utskottet hyst betänkligheter att tillämpa en dylik sed i ett fall sådant som detta.

Utskottets ärade ordförande, som visat sig dela denna min uppfattning, har här uppläst den Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarigenom Kongl. Maj:t bemyndigas att jemväl till tvärbanans byggande använda delar af de anslag, som blifvit lemnade för jernvägsbyggnader i Norrland. Huruvida detta talar för, att den uppfattning är riktig, som Utskottets ordförande hyser om hufvudsaken, lemna jag derhän. Mig förefaller det åtminstone, som om det tagit sig bättre ut, om ett sådant uppläsande af denna skrifvelse kommit från motsatta sidan.

När emellertid Jemtlands läns landsting anvisat ett belopp af 900.000 kronor såsom bidrag till tvärbanans byggande, skedde ju detta under det vilkor, som ock sedermera blifvit af Kongl. Maj:t godkänt och af Riksdagen antaget, nemligen att så väl stam- som tvärbanan skulle ungefär samtidigt färdigbyggas. Den plan, som blifvit uppgjord för banornas byggande, förutsätter äfven, att redan i år tvärbanans sträckning skulle blifva bestämd, på det att arbetet med det snaraste måtte kunna påbörjas. Det är väl möjligt, att arbetet så kunde forceras, att begge banorna det oaktadt kunde blifva samtidigt färdiga. Men det har dock varit åtskilliga vederbörandes och särskildt jernvägsbyggnadsstyrelsens mening, att man för att vinna ett jemnt och icke alltför dyrt arbete redan nu borde fatta beslut om tvärbanans byggande.

Den ärade ordföranden åberopade sig på Utskottets betänktande N:o 30 och uppläste klämman i detsamma, hvarvid han lade särskild vikt på några deri förekommande ord. Jag skall be att få lägga vikt på en enda stafvelse i densamma. Det är

nemligen på den senare stafvelsen i ordet "delar". Denna stafvelse tyckes ju antyda, att meningen varit att företaga byggnadet på flera än ett ställe, på mer än en del af "jernbanorna", äfvensom att, i sammanhang med de planer, som till behandling förevarit, det varit Utskottets temligen bestämda åsigt, att, om möjligt, så väl tvärbanans som den uppåtgående banans byggande skulle på samma gång vidtagas. Skulle man emellertid stanna i någon ovisshet om hvad som varit Utskottets mening, så har dock denna tydligt blifvit angifven i en efterskrift, då Utskottet omedelbart efter klämman i N:o 30 säger: "Öfver de i båda Kamrarne väckta motioner (N:is 41 och 43 i Första och N:is 136 och 159 i Andra Kammaren) som afse bestämmandet af rätta sträckningen för ifrågavarande jernvägsanläggning från Storvik till riksgränsen, ämnar Utskottet framdeles afgifva yttrande". I sammanhang med sitt förslag om anslag, förbehåller sig Utskottet således rätt att framdeles afgifva ett förslag till riksdagsbeslut i fråga om sträckningen, och jag föreställer mig, att Utskottet icke ansett sig dermed göra en rättfälla för Riksdagen, utan att dess mening varit, att det skulle vara, så att säga, "*fair play*".

*Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

Om man nu skulle antaga den uppfattning, som af Utskottets flertal hyses, eller att den ifrågavarande tvisten icke skulle kunna slitas genom en gemensam votering, huru komme det då att gå vid nästa riksdag, då måhända, likasom nu, Andra Kammarens svaga flertal kommer att besluta sig för den östligare riktningen af de två hufvudförslagen eller möjligtvis för en mellanriktning, och Första Kammarens starkare flertal för den rent vestra riktningen? Förmodligen beslutar man äfven då ett anslag för byggnadsarbetets fortsättande norr om Hybo, men kan icke heller då blifva ense om banans sträckning norr om denna punkt. Skulle frågan då icke kunna afgöras genom gemensam votering? Jag åtminstone kan icke finna annat, än att, när frågan fortfarande är förbunden med ett anslag, hon på nämnda sätt måste lösas. Och jag påstår, att hon äfven i detta fall är bunden vid anslag, om än bandet är utdraget och svagare. Bunden är hon genom gjorda förbehåll.

Jag skulle önska, att denna Kammare försökte vinna majoritet för den åsigt, som uttrycktes af Första Kammaren vid det tillfälle, då Andra Kammaren på ett sätt, som verkligen förvånat mig, lyckades få Första Kammarens medgifvande af en gemensam votering i skjutsfrågan. Frågan var ju afgjord i Första, men återremitterades af Andra Kammaren. Man tog sålunda här betänketid på sig och så hittade man på ett sätt att vid frågan binda ett anslag och bringade henne derigenom under gemensam votering. Här har nu Första Kammaren utan tvifvel varit i sin goda rätt, då den förklarar, att den vid sitt beslut fäst en del af de beviljade 4 1/2 millionerna, och då skulle Andra Kammaren vilja å sin sida förklara, att den, utan afseende derå, att Första Kammaren fäst vid frågans afgörande ett kontant anslag, godkänner det skrifvelseförslag, uti hvilket Utskottet på Riksdagens

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

vägnar förklarar, att Riksdagen låtit frågan förfalla. Det kan ej vara riktigt eller lämpligt! Jag yrkar fortfarande på återremiss.

Grefve Posse: Jag skall icke upptaga Herrarnes tid med att ingå i något slags spekulationer om hvad som möjligen kan hända, ty detta tror jag icke skulle leda till någon egentlig utredning af frågan. Det kan hända mycket, och kanske alls ingenting. Lika litet skall jag söka slå an på Herrarnes känslor, såsom den siste ärade talaren gjorde, då han satte denna fråga i en sorts sammanhang med voteringen i skjutsfrågan. Ty jag ber att på det bestämdaste få bestrida, att jag någonsin eller under några omständigheter vill ingå på en kompromissuppgörelse för att vinna en misstolkning af grundlagen, och jag tror icke heller, att den ena eller andra Kammaren låter kaptivera sig på det sättet.

Herr Bergström har deremot yrkat återremiss på helt andra skäl, nemligen att den formela behandlingen af frågan vore oriktig. Det torde likväl, mine Herrar, icke vara så alldeles afgjort, att den är oriktig; åtminstone är den tolererad under nio år, och detta bevisar naturligtvis icke att den är riktig, men att den icke är så oriktig, att det är alldeles i ögonen springande. Måhända kan tvifvel råda härutinnan, men under sådana förhållanden kan jag icke inse, att det skulle vara nödvändigt att nu i riksdagens sista timma återremittera frågan till Stats-Utskottet endast i och för formela betänkligheter; och detta så mycket mindre, som jag tror Stats-Utskottets ledamöter temligen mangrant erkänt, att detta sätt för expeditionen bör ändras, och väl sannolikt också *blifver* ändradt, utan att Riksdagen i och för detta mål kan behöfva vidtaga kraftåtgärder. Det fagnar mig verkligen, att Herr Bergström icke uttalat sin åsigt, huruvida frågan vore af beskaffenhet, att votering bör ega rum. Jag vet således icke hvilken åsigt den ärade talaren i det hänseendet egentligen hyser, men att han icke har sin uppfattning derutinnan så bestämd, att han ansett sig böra uttala den, har jag klart för mig.

Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att beträffande en fråga, som var denna icke så olik, hafva båda Kamrarne funnit att den borde förfalla, och detta inträffade icke längre tillbaka, än vid förlidit års riksdag. Kongl. Maj:t hade då uti en särskild proposition begärt att få visst anslag i och för organisationen af elementarläroverken. Detta anslag beviljades; summan var således afgjord och bestämd och ändamålet gifvet, men sättet, hvarpå summan skulle fördelas emellan adjunkter och lektorer och så vidare var oafgjort, när anslaget beviljades. Sedermera kom Kongl. Maj:t in till Riksdagen med en proposition, hvari Kongl. Maj:t föreslog en ny organisation af elementarläroverken, och sättet att fördela summan. Med anledning af denna proposition fattade båda Kamrarne olika beslut. Stats-Utskottet anmälde då, precis på enahanda sätt som skett i den nu föreliggande frågan, att Kamrarne hade stannat i olika beslut och att frågan

således hade förfallit. Detta anmälde Stats-Utskottet icke i ett särskildt memorial, utan i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t. Denna skrifvelse, som afsåg ett förhållande, efter min uppfattning, fullkomligt öfverensstämmande med det nu förevarande, godkändes utan anmärkning i båda Kamrarne; och detta icke därför, att det berodde på ett förbiseende eller en öfverraskning, ty jag har mig särskildt bekant, och många af Herrarne också, att frågan var föremål för mycket ifriga enskilda öfverläggningar i Första Kammaren, hvilken var betänkt på att göra anmärkning mot skrifvelsen. Men anmärkningen gjordes icke, utan skrifvelsen gick tyst och utan invändningar igenom.

Stats-Utskottets skrifvelse-förslag ang. Norra Stambanan.
(Forts.)

Jag ber att för min del få bestrida yrkandet om återremiss, och i synnerhet att det sker på den grund, att man vill hafva en annan form för expeditionssättet af ärendena. Äro Herrarne icke nöjda med expeditionssättet, är det ju mycket lätt att framställa det yrkande, att Kammaren, med ogillande af formen för expeditionssättet, ville godkänna skrifvelsen, och då vinner man det åsyftade målet lika väl som genom en återremiss.

Herr Werner Ericson: Jag vill endast framställa en liten anmärkning, som efter min förmodan skall göra frågan alldeles tydlig. Jag föreställer mig nemligen, att det är alldeles obestriddt, att, om Stats-Utskottet icke inkommit med sitt förslag i dess memorial N:o 30, så skulle denna fråga kommit under gemensam votering. Detta Utskottets memorial är endast föranledt af bekvämlighetshänsyn för Utskottets arbeten, ty Utskottet önskar, att Riksdagen måtte besluta i de delar, som ligga till grund för Utskottets arbeten med statsregleringen, hvilken Utskottet önskar måtte i tid kunna uppgöras. Jag kan icke förstå, att detta tillvägagående å Stats-Utskottets sida i någon mån förändrar sjelfva frågans natur.

Jag kan icke hoppas på en så välvillig uppmärksamhet från Kammarens sida, som den Herr Grefve Posse förvärfvat genom sitt tal om Kammarens omutlighet i fråga om grundlagarnes tolkning. Jag har nemligen ofta framhållit, att grundlagarne icke alltid af Kammaren tolkats enligt ordalydelsen, och härpå hafva vi ett ganska färskt exempel i skjutsfrågan. Denna var icke ursprungligen någon anslagsfråga, men sedan den af Första Kammaren afslagits, uttalades i den senare, och det helt öppet, att man genom att sätta skjutsfrågan i förbindelse med ett anslag för skjutsväsendets ordnande skulle kunna gifva frågan en sådan natur, att Kamrarnes olika beslut kunde blifva föremål för gemensam votering. Nu förevarande fråga står deremot obestriddigen i sammanhang med frågan om ett anslag, fastän Utskottet skilt dem från hvarandra och sålunda kringgått grundlagens bud.

Jag kan därför icke annat än instämma med dem, hvilka yrkat återremiss.

Herr Hörnfeldt: Till en början ber jag Kammaren ursäkta

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

om jag, oakadt klämman i Stats-Utskottets utlåtande N:o 30 redan blifvit många gånger relaterad, ännu en gång uppläser den samma, hvilket jag anser vara af nöden, emedau motiveringen till nu föreliggande skrifvelseförslaget egentligen stöder sig på berörda utlåtande. Uti denna kläm hemställer Utskottet: "att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade *jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge*, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslaget disponerade blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda år anvisa fyra millioner femhundredatusen kronor".

Jag vill här fästa uppmärksamheten derpå, att dessa 4 $\frac{1}{2}$ millioner kronor afse den statsregleringsperiod, hvarom nu är fråga, eller den för år 1876, samt att Utskottet icke, då det afgaf sitt förut berörda utlåtande N:o 30, kunde hafva klart för sig, att den stridiga delen af ifrågavarande jernvägssträckning skulle af denna Riksdag definitivt bestämmas. Detta framgår ock tydligen af följande Utskottets yttrande å sidan 3 i utlåtandet: "Den omständighet, att beslut rörande lämpligaste sträckningen af vissa delar utaf ifrågavarande jernvägsanläggning ännu ej kunnat fattas, har icke synts Utskottet lägga hinder i vägen för en pröfning af Kongl. Maj:ts förslag om nämnda anslagsbeloppis anvisande, så mycket mindre som banans byggande i allt fall blifvit beslutadt, och det begärda beloppet ej kan öfverstiga hvad som kommer att åtgå för jernvägsanläggningen å den redan till sin sträckning bestämda delen mellan Storvik och Hybo, utgörande en väglängd af 14 $\frac{1}{2}$ mil."

Af denna motivering synes oförtydbart, att Utskottet väl kunnat tänka sig såsom möjligt, att denna Riksdag icke skulle fatta definitivt beslut om sträckningen af ännu stridiga bandelarne, hvadan den ostridiga sträckningen fortfarande skulle vara bandelarne Storvik—Hybo å ena sidan och Näskott—riksgränsen å andra sidan. Detta utgör dock intet hinder, att ifrågavarande anslag, oberoende af det beslut om sträckningen, som en blifvande Riksdag kommer att fatta, användes för de ostridiga delarne af banan; och hvilket beslut bärom Riksdagen än fattar, inverkar detta i ingen mån på 1876 års statsreglering. Det vore således icke med grundlagens stadganden öfverensstämmande att i detta fall anställa gemensam votering, då frågan här onekligen gäller endast bestämmandet af bansträckningen.

En talare på örebrobanken har funnit besynnerligt, att de af denna Kammares ledamöter, hvilka utgöra Riksdagens majoritet, motsätta sig en gemensam votering i detta fall. Jag tror dock, att man, vid bedömandet af frågan, huruvida gemensam votering bör ega rum eller ej, icke har att betrakta den större eller mindre manstyrkan å ena eller andra sidan, utan att man endast har att tillse, om grundlagen medgifver sådan votering eller ej.

Samme talare påpekade ock, att statsutgifternas storlek blefve olika, om ena eller andra bansträckningen antoges. Detta är alldeles

alldeles riktigt och kan icke bestridas, lika litet som jag tror denne talare kunna påstå, att statsregleringssumman för år 1876 kunde deraf på något sätt rubbas.

En talare på stockholmsbanken tycktes anse Utskottets förslag såsom alltför obestämdt med afseende på ifrågavarande medels användande. Jag tror dock, att af hvad jag nyss uppläste utaf Utskottets utlåtande otvetydigt framgår, hvartill medlen skulle användas, nemligen till fullbordande af de bandelar, hvilkas sträckning är ostridig.

Jag ber med anledning af hvad Herr Gumælius yttrat om det vilkor, Jemtlands läns landsting fästade vid sitt öfverlemnande till Riksdagen af de 900,000 kronorna, nemligen att tvärbanan och banan Storvik—Torpshammar skulle blifva färdiga samtidigt, få nämna, att möjligheten af att detta vilkor skall blifva uppfyllt icke uteslutes deraf, att man icke är ense om sträckningen, enär väl ingenting hindrar Kongl. Maj:t att, om han finner så lämpligt, af ofta nämnda belopp å fyra och en half millioner använda hvad som behöfves för färdigbyggande af den ostridiga delen af tvärbanan, nemligen sträckningen Näskott—riksgränsen.

Samme talare fästade äfven uppmärksamhet derpå, att man vid afgörandet af denna fråga här i Kamrarne äfven bör i någon mån taga hänsyn till det tillmötesgående, som Första Kammaren visat oss, då den beträffande skjutsfrågan medgaf voterings anställande om densamma. Jag förmodar dock, att detta tillmötesgående aldrig kommit Andra Kammaren till del, om icke Medkammaren ansett grundlagen tillåta ett sådant medgifvande. Men är Andra Kammaren öfvertygad om att samfäld omröstning rörande nu förevarande fråga icke kan enligt grundlagen anställas och ej anser det tillständigt att gifva samma lag en knuff, så skall den helt säkert också anse det mindre rätt att taga någon slags hänsyn till Medkammarens tillmötesgående och grunda sitt omdöme i frågan helt enkelt på grundlagens tolkning efter ordalydelsen.

I öfrigt anser jag det enligt 63 § Riksdagsordningen vara alldeles oförtydbart, att, om Kamrarne i en fråga fatta olika beslut, så kan denna fråga betraktas såsom förfallen, utom vid det förhållande, som i 65 § samma grundlag omförmäles, nemligen när stridiga beslut fattas i fråga om statsutgifter eller bevilling etc. Men, på sätt jag förut sagdt, här gäller det icke någon statsutgift för år 1876, hvadan man väl får nöja sig med att frågan denna gång förfaller. På de skäl jag nu anfört, anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Herr Carl Ifvarsson förenade sig med Herr Hörnfeldt.

Herr Bergström: Om jag i mitt föregående anförande icke uttalade någon åsigt derom, huruvida i denna fråga samfäld votering bör ega rum eller ej, så kommer sig detta ingalunda deraf, att någon ovisshet i detta fall råder i mitt sinne, utan deraf, att

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 57.

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

jag verkligen är för mycket jurist för att inlåta mig i sjelfva hufvudsaken, så länge man ännu tvistar om hvad är öfverensstämmande med laga rättegångsordning eller ej. Och nu är det just fråga om, huruvida Stats-Utskottet iakttagit laga rättegångsordning eller ej. Ingen må väl nemligen motsäga mig, då jag påstår, att ett Riksdagens Utskott icke bör framkomma med ett förslag till underdånig skrifvelse, så vidt detta förslag icke grundar sig på ett ostridigt och samfäldt beslut af begge Kamrarne. Ty det tillkommer väl icke ett Utskott att afgöra hvad som är en följd af stridiga beslut Kamrarne emellan; och jag vet intet annat Utskott, som förfarit på det sätt, Stats-Utskottet i förevarande fall gjort. Banko-, Lag- och Bevillnings-Utskotten inkomma med särskilda memorial, hvari de uttala och underställa Riksdagens pröfning sin upfattning om hvad som bör blifva följden af de skiljaktiga beslut Kamrarne fattat. Endast Stats-Utskottet förfar annorlunda.

Man må nu åberopa huru många precedensfall som helst; så kan jag icke gilla ett sådant förfaringssätt, som Stats-Utskottet nu iakttagit. Väl må man förut icke hafva uppmärksammat det eller blundat derfor; jag vidhåller icke desto mindre min rätt att nu protestera deremot. Af vår historia veta vi, att frihetstidens Sekreta Utskott icke från början egde den makt, som det slutligen tillvällade sig. Och här är verkligen fara å färde, att Stats-Utskottet, derest motstånd icke möter, tillskansar sig ett välde, som enligt grundlagen icke tillkommer detsamma.

Jag kan för öfrigt icke förstå, hvarföre frågans återförvisande afven af denna Kammare skulle fördröja Riksdagens afslutande, ett motiv, som i tid och otid anföres. Men Riksdagens afslutande blifver sannolikt icke fördröjdt, derigenom att Andra Kammaren instämmer i det beslut, Medkammaren i ämnet fattat.

Jag förnyar mitt yrkande, att det framställda förslaget till underdånig skrifvelse måtte till Utskottet återförvisas.

I detta anförande instämde Herr *Casparsson*.

Herr Key: Den siste talaren har mycket strängt yrkat skrifvelsförslagets återförvisande till Stats-Utskottet på den grund, att han anser Utskottet hafva högst orätt förfarit vid behandlingen af denna fråga. Utskottets ordförande har dock, såsom vi nyss hört, påpekat, att, om man, i motsats till hvad hittills egt rum, framdeles vill hafva ett annat lämpligare förfaringssätt, så kan beslut derom då lätt fattas. I det fallet anser jag frågan vara ganska enkel. Men då Herr Bergström icke är nöjd härmed, utan, det oakadt, fortfarande starkt klandrar Stats-Utskottet, samt till och med aktat nödigt att uppkalla den stora skräckbilden af frihetstidens Sekreta Utskott, såsom den enda motbilden till Stats-Utskottets förfaringssätt, så tillåter jag mig i hans minne återföra ett yttrande af en bekant riddarhustalare, som "tackade Gud för hvar dag han blef klokare." Samma tyckes också förhållandet vara med Herr Bergström, som efter att nu i nio års tid hafva

bevistat Andra Kammarens förhandlingar, utan att, så vidt jag vet, under denna långa tid någonsin hafva protesterat mot det förfaringssätt Stats-Utskottet i förevarande fall iakttagit, först nu framkommit med en dylik protest. Men, skulle han således i det hänseendet anse sig hafva blifvit klokare, så må jag verkligen säga, att denna klokhet kommit väl sent.

En annan talare, Herr Werner Ericson, har i Stats-Utskottets förfaringssätt trott sig spåra någon djup anläggning, några "långväga" beräkningar från Utskottets sida, om jag rätt fattade hans ord. Så har icke förhållandet varit. Stats-Utskottet har visserligen skiljt mellan anslaget och användandet; men Utskottet har ju varit nödsakadt dertill, emedan Kongl. Maj:t vid riksdagens början i statsregleringspropositionen framlade förslag om *beloppet*, och först den 1 Maj inkom med nådig proposition om *användandet* af det redan förut begärda beloppet. Således har Utskottet i sitt betänkande N:o 30 ej heller nu *kunnat* förfara på annat sätt än som skett.

Herr Gumælius har fäst sig vid uttrycket *jernbanor* norrut, att det står pluralis, och att det således icke är nog med att kunna använda de beslutade millionerna på linien Storvik—Hybo ensamt. Jag ber att få erinra om, att det verkligen finns pluralis, emedan Kongl. Maj:t kan bygga icke blott på linien Storvik—Hybo utan äfven på linien Näskott—riksgränsen, hvilka *båda* äro ostridiga. Således kan äfven denne ärade talaren, i sin egenskap af språkforskare, vara tillfredsstäld.

Man må vara huru oense som helst i afseende på frågan om gemensam votering skall ega rum eller ej; men åtminstone enligt min uppfattning af 65 § Riksdagsordningen är gemensam votering föreskrifven endast i sådana frågor, *vid hvilka ett anslag, ett penningbelopp, är fästadt*, och detta är icke förhållandet här. Penningarne äro beviljade utan vilkor, och här vill man säga, att användandet ensamt, oaktadt detta alls icke inverkar på 1876 års stat, skall utgöra motivet för gemensam votering. Stats-Utskottets ärade ordförande har erinrat om, att statsregleringen redan är afslutad; och, mine Herrar! man må vara huru oense som helst i denna fråga, man må vara huru öm som helst om våra grundlagar, så vill jag hemställa till Herrarne, huru skall det taga sig ut eller finnes något precedensfall, jemförligt med detta, att, *sedan statsregleringen varit afgjord*, man företagit en *gemensam votering*?

De skäl jag i korthet anført förefalla mig så uppenbara, att jag icke kan annat än hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Med anledning af Herr Bergströms yttrande, vill jag erinra, att, om återremiss skall beslutas, så är det angeläget att uttala, i hvad ändamål återremissen sker, om det är för att Stats-Utskottet skall uppsätta voteringsproposition, eller om det är för att Stats-Utskottet skall göra formen strictissime till fyllest, d. v. s. uppsätta ett memorial, deri Stats-Utskottet till Kamrarne hemställer, att frågan under nuvarande förhållanden må anses hafva förfallit. Herr Bergströms mening synes gå i det

Stats-Utskot-
tets skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

senare syftet. Om således återremiss sker för detta ändamål, kommer Utskottet att stanna i en slags villrådighet. Första Kammaren har beslutat återremiss synbarligen i syfte att få en gemensam votering till stånd; denna Kammare skulle nu återremittera, för att få en hemställan derom, att frågan må anses hafva förfallit. Sedan beror det på en eller annan röst i Utskottet, hvilken hemställan derifrån kommer att göras. Om nu Stats-Utskottet gör en hemställan först derom, att frågan må anses hafva förfallit, i hvilket fall det efterkommer Herr Bergströms önskan, så är det möjligt, att den ena Kammaren säger ja och den andra nej; då skall frågan ånyo återremitteras för att få en hemställan om gemensam voterings anställande, och på detta sätt kan det draga ganska långt ut på tiden. Detta är mer sannolikt, så vida icke Kammaren bestämdt uttalar syftet, hvarför återremissen sker, så vida en sådan beslutes.

Men det var icke för att säga detta, som jag begärde ordet, ty hvad jag nu sagt innefattar ingenting annat än hvad hvar och en kan inse, utan jag begärde ordet närmast med anledning af ett yttrande af Herr Ericson. Han sade, att Stats-Utskottet af beqvämighetsskäl i sitt memorial N:o 30 inskränkt sig till att bevilja anslag utan att hafva beslutat sträckningen. Många orättvisa beskyllningar göras Stats-Utskottet, men denna är dock den orättvisaste af alla och kan icke härleda sig af annat än bristande kunskap om sakförhållandena. Ty Kongl. Maj:t har i sin proposition, hvilken af Utskottet behandlades i dess utlåtande N:o 30, icke yrkat någonting annat än penningar och alldeles ingenting om sträckningen. Om Stats-Utskottet skulle tagit sig för, att af egen maktfullkomlighet der föreslå sträckningen, skulle säkerligen Herr Ericson varit den förste, som gifvit oss en allvarlig och välförtjent tillrättavising. Men vi hafva ej gjort oss skyldiga till något sådant, ej heller i andra betänkandet hafva vi gjort något annat, än det hvartill vi varit tvungna; majoriteten har der uttalat sin mening och framlagt sin åsigt om sträckningen.

För öfrigt tror jag, att vi, för att icke skrämra upp oss, kunna behandla denna fråga utan någon sidoblick på det gamla Sekreta Utskottet, ty det åtminstone är väl dött för närvarande.

Herr *Jan Andersson* i Jönvik instämde med Grefve Posse.

Herr *Gumælius*: Jag anhåller att få säga några ord med anledning af hvad en ärad stats-utskotts ledamot på norrlandsbänken yttrade. Han fästade till en början min uppmärksamhet på, att, då Utskottet den 12 sistlidne Mars afgaf sitt utlåtande N:o 30, var det ännu ej *absolut gifvet*, att tvärbanan skulle komma till stånd. Det förefaller mig, att, då han begagnade det uttrycket, att det var "*absolut gifvet*", han dermed gaf oss giltig anledning antaga, att Utskottet med hög grad af sannolikhet hade klart för sig, att de anvisade medlen skulle användas till en del jemväl på tvärbanan.

Vidare fästade han min uppmärksamhet på, att, om man ville med noggrannhet tolka ordalydelsen i klämman i Utskottets ofvanberörda utlåtande, der det talas om delar af jernbanor, skulle detta uttryck kunna försvaras derigenom att Kongl. Maj:t eger att när som helst bygga äfven på linien Näskott—riksgränsen, och en senare talare har än ytterligare utvecklat detta skäl. Men om man bygger på tvärbanedelen Näskott—riksgränsen samtidigt med arbetet på den uppåtgående banan utan att tillika och förut bygga på tvärbanans östligare del, vill jag fråga de ärade Herrarne i Utskottet, om deras insigter i förevarande ämne sätter dem i tillfälle att förklara, huru man skall kunna företaga sådana jernvägsbyggnader borta i aflägsna obygdter utan att derigenom öfva någon inverkan på "statsutgifterna"? För min del har jag förut försmått att, då det talades om närberörda tvärbanedels byggande, framhålla ett skäl, som under hand blifvit omnämndt, nemligen de många skottkärrorna och annan arbetsmateriel, som redan fraktats till Torpshammar. Men detta, som nu är obetydligt, får någon betydelse, om man tager i betraktande, att ytterligare utgifter och dryga utgifter fordras för att transportera ej mindre denna materiel utan äfven manskap upp till linien Näskott—riksgränsen och i dessa vildmarker sörja för arbetets fortgång utan hjälp af lokomotiv och för arbetarnes provianterande. Jag förmodar derföre, att de ärade utskottsledamöterna ej hålla strängt på, att man bör gräfva ner en del af de anslagna 4 1/2 millionerna på ett så afvita företag. Detta skäl är i alla händelser allt för svagt för att kunna befästa deras ställning vid försvar för uttrycket: delar af jernbanor.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

Herr Hörnfeldt fästade vidare min uppmärksamhet på, att, då man begär votering, kan man gerna lemna ur sigte, huruvida man är mer eller mindre manstark. I detta fall äro vi dock af olika åsigter. Ty, innan jag begär votering, brukar jag se till, om jag har någon utsigt att vinna i en sådan; men skulle det vara något tillfälle, då jag lemnar denna synpunkt ur sigte, vore det exempelvis just nu, emedan, äfven om jag icke vore öfvertygad om att min åsigt skulle vinna i en gemensam votering, jag likväl skulle anse mig grundlagsenligt skyldig att yrka på en sådan.

Samme ärade talare tröstade oss äfven dermed, att tvärbanan och den uppåtgående banan i alla händelser skulle kunna blifva på en gång färdiga. I en norrländings mun tager detta yttrande sig något besynnerligt ut. Det innebär nemligen, att man bör så tillräckligt fördröja arbetet på den uppåtgående banan, att den blir färdig samtidigt med den fördröjda tvärbanan. Är detta norrländingarnes önskan, vill jag ej sätta mig deremot. Jag har icke tillförne varit ifrig på denna banbyggnad; men jag anser likväl, att då Riksdagen en gång beslutat båda banornas samtidigt byggande, bör detta Riksdagens beslut ock sättas i verket.

Herr Hörnfeldt ville ej heller, att denna Kammare skulle, för att tillmötesgå den Första, gifva grundlagen en knuff, och i detta fall är jag af samma åsigt; men jag vill ännu mindre, att denna Kammare skall gifva grundlagen en knuff blott för att icke

*Stats-Utskot-
lets skrivelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

tillmötesgå Första Kammaren, då den, efter min uppfattning, handlat riktigt och grundlagsenligt.

En föregående talare antydde med lätt hand — och det gläder mig att det ej skedde starkare — att denna Kammare ej vore fulltaligt samlad. Detta skäl inverkar ej på mig. Det synes mig visserligen, som om ej hälften af Kammarens ledamöter äro närvarande; men de kvarvarande hafva dock full beslutanderätt i frågan; och kanske bör de mångas förtidiga bortresa just kraftigare mana de kvarvarande att icke underlåta lösa en fråga, hvilken, om alla varit på sina platser, bort finna sin lösning vid denna riksdag.

Jag har ej funnit något skäl att frångå mitt förra yrkande.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Vi hafva oss ju alla bekant, att grundlagen skall i hvarje särskildt fall tolkas efter ordalydelsen. Se vi nu på innehållet af § 65 Riksdagsordningen, skola vi finna, att deri ej talas om statsreglering eller något visst års statsreglering utan endast om statsutgifter, Riksbankens och Riksgäldskontorets utgifter och dylikt, i fråga hvarom, derest Kamrarne fatta stridiga beslut, gemensam votering skall ega rum och då man ännu ej upptäckt konsten att utan medel bygga jernvägar, undrar jag, om icke ett beslut rörande en banas sträckning äfven afser en utgift. Den ena sträckningen kan ju blifva billigare än den andra, gifva större afkastning än den andra, och således är det i dubbelt mått angeläget att se till, att Riksdagens båda Kamrar få uttala sig i en så viktig fråga. Om man nu besluter att bygga en jernväg mellan ett par anslutningspunkter, och medel anslås till denna jernväg, men man på samma gång förbehåller sig att framdeles få besluta om sträckningen af banan, så kan den, som nu bestrider gemensam votering, på samma skäl då bestrida gemensam votering, på den grund att medlen redan nu blifvit anslagna och frågan då endast gäller sträckningen. Då skulle det fall kunna inträffa, som nyss vidrördes, att den ena Kammarens majoritet tillvällade sig rätt att afslå en jernvägs byggande, som i sjelfva verket redan vore besluten, just därför, att man icke ville ingå på banans sträckning uti en missriktning. Att ett prejudikat uti den här ifrågasatta riktning kunde medföra oberäkneliga förvecklingar visar sig sålunda bäst af följderna, som deraf kunde uppstå. Jag fortfar alltså att yrka frågans återremitterande till Utskottet.

Herr Werner Ericson: Herr Key har lagt mig i mun det påståendet, att Stats-Utskottet varit så omtänksamt, att det den 12 Mars med afsigt först inkom med förslag om anslaget för norra stambanan för att sedermera få tala om sträckningen; men så har jag icke sagt utan att, om man finge tro Stats-Utskottet hafva så långtänkta afsigter, så skulle Utskottet kunnat sägas hafva med beräkning skilt frågorna om anslaget till och sjelfva sträckningen af banan, under det man hittills tvärtom lagt anslag till frågor, som dermed icke rätteligen varit förbundne. Jag önskar

icke, att en dylik praxis, som här begagnats, må komma att utbildas sig, hvarigenom skulle kunna hända att då på så olika tider under Riksdagen som den 12 Mars och 23 Maj, partierna kunna ställa sig ganska olika. Man kan framkomma med förslag om medels beviljande och deras användande, på de tider man finner för det ena eller andra ändamålet lämpligast. Att jag icke menat något sådant, som Herr Key påstått mig hafva yttrat, framgår så mycket tydligare deraf, att jag nämnde, det Stats-Utskottet denna gång af beqvämlighetshänsyn kommit till det här föreliggande resultatet.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)*

Till bemötande af hvad Herr Grefve Posse anförde, skall jag uppläsa sista meningen uti motiveringen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 30. Den lyder så:

“Enär det för den pågående statsregleringen och dermed sammanhang egande frågor måste vara af vigt, att det belopp, som kommer att för år 1876 till ifrågavarande jernvägsanläggning anvisas, så snart som möjligt varder bestämdt, har Utskottet förty ansett sig redan nu böra härom inkomma med förslag.“

Det skulle kunna förefalla underligt, att man hade så brådtom i denna fråga, under det frågan om upptagandet af femtio millioners lånet inkom så i sista stund, att man fann sig föranlåten hemställa, att man skulle fatta beslut hastigt, på det Riksdagen ej skulle behöfva förlängas, och därför helt lösligt behandlade de vigtiga frågorna om ränta och konvertering m. m.

Hvad slutligen vidkommer statsregleringen, att den redan skett, och att det är för sent att komma med några förändringar, vill jag blott påpeka, att Stats-Utskottet uppgifvit Riksgäldskontorets utgifter för år 1876 utgöra 15,007,600 kronor 40 öre, men detta skall icke vara mer än 11,007,600 kronor 40 öre, emedan skillnaden emellan dessa belopp skulle komma att utgå redan under år 1875. Jag anhåller att fortfarande få yrka återremiss.

Herr Liss Olof Larsson: Då man här tvistar om att Stats-Utskottet förbisett formen, förefaller det mig som om man ville begagna en småsak för att göra mycket väsen vid Riksdagens slut och i medvetandet af att det är sista gången under denna valperiod, representationen är församlad. Man tyckes vilja försöka att få vara tillsammans så länge som möjligt, emedan man ej kan veta, om vi någonsin mera träffas här i Kammaren.

Hvad den nu diskuterade frågan beträffar, så tillåter jag mig yttra några ord, emedan jag deltagit uti Stats-Utskottets berörda beslut. När frågan om anslag till statens jernvägsbyggnader inom Utskottet förevar, framstälde jag den anmärkning, som nu tyckes vilja göra sig gällande, nemligen att, om Riksdagen först bestämde ett visst anslag för ändamålet och sedan företog frågan om jernvägens sträckning, så kunde det inträffa, att Riksdagen icke komme öfverens om banans riktning. Men jag fick tydligt för mig att i så fall de redan anslagna medlen skulle få användas till byggandet af de bansträckningar, hvilka äro obestridda och att frågan om riktningen af fortsättningen under sådana omstän-

Stats-Utskot-
tets skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)

digheter skulle stå öppen till nästa riksdag, då denna kunde sammanbinda sjelfva anslagsfrågan. Denna min uppfattning var också riktig — att döma af frågans behandling inom Kamrarne, ty Utskottets förslag om anslag till statens jernvägsbyggnader blef godkändt, utan att någon gjorde förbehåll att, då frågan om sträckningen sedermera förekom, få återupptaga anslagsfrågan.

Herr Gumælius framställde den invändningen, att det icke kan vara möjligt att verkställa det beslut, Riksdagen redan fattat derom, att tvärbanan och den uppåtgående stambanan samtidigt skola vara färdiga, så vida ej frågan om sträckningen nu afgöres genom gemensam votering. Herr Gumælius har härvid förbisett att på sträckningen Näskott—riksgränsen, som är fullkomligt obestridd, kan nedläggas så mycket penningar som helst af det beviljade anslaget. Det är ej att befara, det någon enda krona af de beviljade 4 1/2 millionerna ej skulle kunna användas på delar af norrlandsbanorna, hvarom ingen tvist uppstått, och den värde talarens invändning förtjenar således icke ringaste afseende.

Jag vill nu något litet yttra mig, huruvida Stats-Utskottet låtit komma sig till last en oriktig behandling af frågan. I det afseendet har jag icke tagit Utskottets åtgörande i försvar, emedan jag vid föregående riksdagar inom Utskottet förfäktat den åsigten, att Utskottet i dylika fall borde inkomma med memorial och icke med skrifvelseförslag. När nu det föredragna förslaget till skrifvelse förevar inom Utskottet, satte jag mig ej deremot, oaktadt min åsigt fortfarande är densamma, men då jag vid föregående tillfällen blifvit öfverröstad, och de skrifvelseförslag, Utskottet afgifvit, blifvit af Kamrarne godkända, ansåg jag ej mödan värdt att opponera mig. Nu säger man, att saken innebär ett farligt prejudikat, det vill säga, att om Kammaren nu gör hvad den många gånger förut gjort, så innebär detta ett väldigt föredöme och man måste nu ge Utskottet en tillrättavisning. Detta resonement erinrar starkt om ordspråket: att komma med jätten sedan brödet redan är i ugnen. Riksdagen står färdig att upplösas och valperioden är slut. Man kan således icke veta om någon nuvarande stats-utskottsledamot då kommer att sitta i samma Utskott.

Har jag ej varit fullkomligt ense med Utskottet i formen, så delar jag deremot bestämdt dess åsigt att icke gemensam votering kan i denna fråga ega rum, ty en sådan åtgärd skulle icke med ett enda öre kunna rubba den statsreglering för 1875, som redan är af Riksdagen beslutad. Kamrarne hafva godkänt denna uppfattning genom att godkänna Stats-Utskottets förslag till fastställelse å statsregleringens slutsumma. Den diskussion, som i dag både i denna Kammare och i Första Kammaren egt rum i denna fråga, har ingalunda förmått ändra min åsigt, och jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr C. A. Larsson: Oaktadt de lagkloke Herrarne här inom Kammaren kommit i strid om grundlagens rätta tolkning, finner jag den emellertid uti förevarande fall så tydlig och klar, att det väckt min synnerliga förvåning, att tvänne aktade repre-

sentanter på stockholmsbanken kunnat hysa så motsatta åsigt. Jag tror emellertid mer på Herr Sjöbergs uppfattning i detta afseende än Herr Rubensons; ty om Herr Rubenson också haft sina bestyr i lagväg, har han dock icke handskats med grundlagen så mycket som Herr Sjöberg; och det torde derföre ursäktas mig, att jag gifver Herr Sjöberg företrädet. Saken synes emellertid mig själf alldeles tydlig; ty om Kongl. Maj:t aldrig inkommit med någon ny proposition om banans sträckning, så hade de vid innevarande riksdag anslagna fyra och en half millionerna skolat användas på en förut redan faststald riktning och nu åter synes mig intet hinder möta att först vid början af kommande riksdag bestämman de nu tvistiga delarne af banans sträckning, men emellertid använda de penningar, som redan blifvit anslagna för fullbordande af den del af banan, hvarom man är fullkomligt öfverens. Det är icke så farligt med skottkärrorna, som Herr Gumælius tror, ty de ligga säkerligen icke af sig till den 1 Januari 1876, derföre att anslaget icke förr kommer att utgå och icke heller behöfver man befara, att arbetarne blifva sysslolösa åtminstone icke längre än till Januari månads slut, så att man kan icke göra någon statsförlust, om frågan nu kommer under votering eller icke. Man har för öfrigt varit nödsakad att uppskjuta frågans afgörande, då tiden varit alltför knapp att afgöra en så vigtig fråga, som rör ett helt landskaps väl och ve; ty man har ju knappt hunnit läsa igenom de olika förslagen; och icke kan det väl då vara rättvist och billigt att ställa till en gemensam votering, hvarigenom hvarken Jernvägsstyrelsens eller Kongl. Maj:ts förslag utan kanske Herr Rundbäcks reservation skulle gå igenom. För min del finner jag det rent utaf orimligt att öfverraskas vid afgörandet af en så vigtig fråga.

Hvad vidkommer Herr Ericsons jemförelse emellan skjutsfrågan och den föreliggande frågan, så håller denna jemförelse icke streck.

Här har icke varit väckt särskild motion om den anslagstillökning, som man säger, att Första Kammaren ämnar göra. Jag vill för öfrigt återkalla i hans minne, att Herr Christen Assarsson inom denna Kammare väckte motion om beviljande af 200,000 kronor till skjutsningstungans underlättande, samt att vid frågans behandling just denna hans motion upptogs, dervid man ansåg, att, då 175,000 kronor redan vore för ändamålet i riksstaten upptagne, ytterligare 25,000 kronor behöfdes för tillämpningen af Utskottets förslag till voteringsproposition i skjutsfrågan. Detta beslut var således grundlagdt genom en formlig motion om penninganslag och afsåg om riksstaten skulle blifva 25,000 kronor större eller mindre. Här deremot är icke fråga om ens ett enda öre och icke heller om jernbanan skall byggas efter den ena eller andra sträckningen, utan endast att förbehålla en kommande Riksdag att besluta just om den sträckning, som den kan anse lämplig. Jag anser att hvar och en bör hafva rättighet att fordra en närmare undersökning om hvilken sträckning kan vara den rättaste innan derom fattas ett afgörande beslut, och att man icke bör tvingas nu nedlägga voteringssedeln i urnan för afgörande af en fråga,

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

som mycket gerna kan anstå till nästa riksdag, då jag vill tro att Kongl. Maj:ts proposition i frågan skall inkomma, icke i sista timman, utan så tidigt att Riksdagen hinner tydligt och klart utstaka huru medlen skola användas.

Jag yrkar bifall till det nu af Stats-Utskottet framlagda skrifvelseförslaget.

I Herr C. A. Larssons yttrande förenade sig Herrar *Östling* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf.

Herr Bergström: Om några ytterligare bevis behöfde anföras för förkastligheten af det expeditionssätt, som Stats-Utskottet valt, så torde endast böra nämnas att det genom detta expeditionssätt icke blir möjligt att få kännedom om de skiljaktiga meningar, som derom funnits inom Utskottet vid behandlingen af denna fråga. Om nemligen Utskottet i vederbörlig ordning afgifvit ett särskildt memorial, så hade de ledamöter af Utskottet, hvilka skilt från pluralitetens uppfattning, kunnat anteckna sin reservation. Nu känner man endast berättelsevis, att flere ledamöter i Stats-Utskottet icke delade majoritetens uppfattning att gemensam votering icke borde ega rum.

Jag finner den af Stats-Utskottets ärade ordförande uttalade önskan att Kammaren ville uttrycka syftemålet med återremissen, om sådan blefve beslutad, ganska naturlig. Men jag vet, att Första Kammaren ej beslutat återremiss i någon viss syftning, och jag har mig icke bekant att någon af Herrar talmän någonsin framställt proposition om återremiss i något visst syfte. Detta skulle ock strida mot allt hvad som är rimligt; ty Kamrarna kunna visserligen återremittera ett betänkande eller ett förslag, som inkommit från ett Utskott, men ej i återremissen ålägga Utskottet att inkomma med ett bestämdt förslag. Sådant står verkligen icke i Kamrarnes makt.

Hvad Herr Carl Anders Larsson anført innefattar icke någon bevisning. Men det gläder mig åtminstone att höra det han hyllar auktoriteter. Han erkände nemligen Herr Sjöbergs auktoritet framför Herr Rubensons och detta är verkligen första gången, som jag hört den ärade talaren böja sig för någon auktoritet.

Jag förnyar mitt yrkande om återremiss.

Herr Hægström:

Herr Gumælius: Den föregående talaren yrkade, så vidt jag hörde rätt, dels återremiss och dels godkännande af det framlagda skrifvelseförslaget. I förra afseendet ställer jag mig på hans sida, men i fråga om det senare yrkandet förvånar det mig att ännu ett tillstyrkande af ett sådant beslut, hvarigenom en jernbanas dragande genom Norrland kommer att öfver höfvan försenas, utgår just från en norrländing

Men jag begärde ordet egentligen med anledning af några yttranden af tvänne Stats-Utskottets ledamöter, hvilka uppträd sedan jag förra gången hade ordet. Mot den ärade representanten

på dalabänken har jag endast en anmärkning, emedan det var blott en punkt af hans anförande, som synes mig behöfva besvaras, nemligen då han fästade min uppmärksamhet på möjligheten att nu börja bygga mellan Näskott och riksgränsen. Det är ett prof på dåliga akustiska förhållanden inom Kammaren, att en representant som begärt ordet och som sitter på samma bänkrad med en talare, hvilken han vill replikera, icke kan höra talarens anförande. Hade han hört mig, så hade han saknat anledning särskildt fästa min uppmärksamhet derpå, att det vore möjligt att, under afbidan på ett hufvudsakligt beslut i den norriändska jernvägsfrågan, emellertid bygga på sträckningen mellan Näskott och riksgränsen; han hade nemligen, om han hört mig, vetat, att jag till besvarande upptagit denna redan af två andra stats-utskottsledamöter framburna invändning till besvarande och framhållit svårigheterna vid att bygga denna bandel före de andra sträckorna.

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

Den ärade ledamoten i Stats-Utskottet på östgötabänken hemstälde, om vi ville taga Kammaren med öfverraskning. Men tillkommer det väl någon ledamot af Stats-Utskottet, hvilken var närvarande vid skrifvelseförslaget uppsättande i Utskottet, att rigta denna förebräelse mot oss? Jag vill icke kasta denna förebräelse tillbaka mot Stats-Utskottets ledamöter — det vore en beskyllning —; men då Utskottet, i stället för att afge ett tryckt betänkande, inkommit med ett af dessa skrifvelseförslag, som vanligen obesedda godkännas af båda Kamrarna, är det oväntadt, att vi, som händelsevis kommit att märka och påvisa skrifvelseförslaget egendomliga innehåll, skola få uppbära beskyllning af en stats-utskottsmedlem, att vi vilja öfverraska.

Om Första Kammaren skulle, såsom en föregående talare anmärkt, vid sitt fattade beslut fästa ett förtydligande vilkor om anslag till visst belopp och säga, till exempel, att minst 1½ millioner af de beviljade 4½ millioner skulle användas på denna tvärbana, så vill jag väl se, om Herrarne då kunde säga, att detta vore mera spegelfäkteri än med de 25,000 kronorna i skjutsfrågan, och jag vill fråga, om icke begynnelseorden i 65 § Riksdagsordningen, "i fråga om statsutgifter" o. s. v. då vore här tillämpliga. Är icke här fråga om statsutgifter, om 1½ millioner kronor af statsmedel här skola användas?

Herr Sjöberg: I mitt senare anförande gjorde jag mig skyldig till ett misstag, som jag nu ber att få rätta.

Det hade nemligen blifvit för mig uppgifvet, att Första Kammaren skulle i sitt beslut i hufvudfrågan hafva bestämt, att en viss andel af oftanämnda belopp, fyra millioner femhundra tusen kronor, skulle på den af Kammaren beslutade sträckningen användas. Så är emellertid icke förhållandet, efter hvad jag nu finner af Första Kammarens denna Kammare meddelade protokollsutdrag i ämnet, utan Första Kammaren har för sin del endast förklarat, att de utaf Riksdagen beviljade anslag till arbeten å jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge skola utaf Kongl. Maj:t, såsom honom lämpligast synes, användas till jern-

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stambanan.
(Forts.)

vägsbyggnader å så väl de förut till sin sträckning bestämda, som ock den af Första Kammaren godkända del af ifrågavarande jernbanor.

Detta var den egentliga anledningen, hvarför jag tog mig friheten att ännu en gång begära ordet; men det finnes för mig en annan, i den omständigheten, att jag måhända gjort mig skyldig till ett misstag äfven i afseende på rätta uppfattningen af Första Kammarens mening, nemligen deri, att Första Kammaren möjligen icke, såsom jag antydt, med återremissen afsett att få Utskottet bragt derhän att uppsätta en voteringsproposition i frågan, utan endast, på sätt Herr Bergström yrkat, att få frågan formenligt behandlad. Återremissen skulle således endast innefatta, att Kammararen väntade ett memorial från Stats-Utskottet, deri Utskottet redogjorde för Kamrarnes i frågan fattade olika beslut, och genom hvilket upplysning meddelades om de olika meningar, som förekommit i sjelfva Utskottet, beträffande den åtgärd, som i anledning af dessa olika beslut vore att vidtaga.

Jag tog mig friheten att i mitt förra anförande yttra, att frågan icke blifvit så alldeles formenligt behandlad af Stats-Utskottet. Detta har äfven af Stats-Utskottets ärade ordförande blifvit medgifvet. Jag har icke tilltrott mig böra stämpla detta förfarande såsom något så synnerligen märkvärdigt eller tadelvärdt vid det förhållande, att jag icke känner någon paragraf vare sig i grundlagen eller reglementariska föreskrifter för Riksdagen, som bjuder, att ett Utskott först skall inkomma till Kamraren med en anmälan om, att Kamraren stannat i olika beslut i anledning af en Kongl. Maj:ts proposition, samt att Utskottet först derefter har att inkomma med skrifvelseförslag i ämnet. Deremot vill det synas mig vara tillbörligt och formenligt, att ett Utskott i slika fall så förfar, och jag vågar äfven antaga, att ett sådant förfaringssätt skall komma att för framtiden följas.

Hvad sjelfva saken beträffar, lönar det knappast mödan att säga något vidare; ty jag föreställer mig att, huru länge vi än komma att diskutera detta ämne, båda Kamraren skola vidhålla hvar sin mening, likasom hvarje enskild ledamot inom hvardera Kammaren. Jag tillåter mig endast fästa Kammarens uppmärksamhet på, att, om vi strängt hålla oss till ordalydelsen i § 63 Riksdagsordningen och jemföra den med § 65 i samma grundlag, vi, efter min uppfattning, skola komma till insigt om, att den i fråga varande tvisten icke grundlagsenligt kan slitas genom gemensam omröstning. Anslaget är redan beviljadt, hvilket väl icke lär kunna bestridas, och detta under en förutsättning, som, så vidt jag förstår, icke ger anledning till en dubbel tydning. För att nu icke göra mig skyldig till något förlängande af denna öfverläggning, skall jag därför endast helt kort bemöta en invändning af representanten från Örebro, som frågade: huru skall denna tvist slitas nästkommande riksdag? Härpå vill jag svara, att, om Riksdagens begge Kamrar då stanna i olika beslut på det sätt, att den ena Kammararen beviljar ett anslag för den ena sträckningen och den andra Kammararen för en annan, gemensam omröstning i sådant

fall skall ega rum om anslaget i sammanhang med vilkoren för anslagets beviljande. Nu är ett anslag redan beviljad, och det kan således icke blifva fråga om annat än den ena jernvägssträckningens företråde framför den andra, alldeles oberoende af det af Riksdagen redan beviljade anslaget.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.
(Forts.)*

Hvad min ärade vän till höger yttrat, bör jag icke nu bemöta. Det är gifvet att, om frågan hade gestaltat sig olika mot hvad nu är förhållandet, äfven min uppfattning af densamma skulle hafva varit en annan, än den nu är.

Jag yrkar fortfarande bifall till det föredragna skrifvelseförslaget.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med derunder gjorda yrkanden, gaf Herr vice Talmannen propositioner så väl på bifall som på återremiss och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd; och företogs alltså omröstning, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 79, angående sträckningen för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgrensens mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutit till Stats-Utskottet återförvisa ifrågavarande skrifvelseförslag.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 46 ja mot 34 nej; i följd hvaraf det ifrågavarande skrifvelseförslaget blifvit af Kammaren godkänt.

§ 3.

Anmäldes Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll.

Herr Key yttrade: Då jag har mig bekant att Första Kammaren föreslagit ändring i detta skrifvelseförslag, får jag anhålla om detsammas läggande på bordet.

Enligt Herr Keys begäran blef det ifrågavarande skrifvelseförslaget bordlagdt.

§ 4.

Föredrogs och godkändes Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädning och underhåll.

§ 5.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets memorial N:o 93, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876; och

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 14, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummas utgörande.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 24 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs det af Herr *Bergström* i gårdagens förmiddagssammanträde afgifna och då bordlagda förslag, angående verkställande af reglering, jemlikt 13 § 3 mom. Riksdagsordningen, af särskilda valkretsar för städerna.

Herr *Bergström* yttrade: Herr *Talman*! Vid närmare eftersinnande finner jag mig föranlåten att, om Kammaren det medgifver, återkalla denna min framställning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kam-maren Herr *Bergströms* nu framställda begäran att få återtaga

sitt ifrågavarande förslag, hvilket alltså icke komme att till någon vidare åtgärd föranleda.

§ 2.

Föredrogs ånyo Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll.

Särskilda Utskottets skrivelseförslag ang. allmänna värnpligten m. m.

De tvänne första styckena i nämnda skrivelseförslag hade denna lydelse:

“Utå nådig proposition af den 16 sistlidne Januari har Eders Kongl. Maj:t i nåder föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af Riksdagens bifall i grundlagsenlig ordning till det förslag om tillägg till 80 § Regeringsformen, som i särskild lag framställes, jemväl antaga förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll, att träda i kraft på tid och sätt, som närmare skulle bestämmas genom en särskild lag om öfvergången från den nuvarande till den nya arméorganisationen.

Vid behandlingen af detta ärende har hvad förslagen till lagar om härordningen och allmänna värnpligten vidkommer, Riksdagens båda Kamrar stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas, hvadan sålunda Eders Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i dessa delar icke vunnit Riksdagens bifall.”

I sammanhang med ifrågavarande skrivelseförslag anmäldes jemväl till föredragning Första Kammarens protokollsutdrag N:o 259, hvaraf inhemtades att nämnda Kammare godkänt samma förslag med följande ändringar:

1:o att i första stycket orden: “särskild lag“ utbyttes emot orden: “särskild nådig proposition“; samt

2:o att andra stycket erhöi denna lydelse:

“Vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma i oförändradt skick antaga samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fötas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas; och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning.”

Herr Key begärde ordet och yttrade: Det skrivelseförslag, som Särskilda Utskottet afgifvit, har blifvit i Första Kammaren förändradt på det sätt, att i första stycket i stället för orden “särskild lag“ insatts orden “särskild nådig proposition“, hvilket man ansåg vara formenligare, men dessutom har Första Kammarren i andra stycket gjort följande ändring, nemligen att detta skulle

Särskilda Utskottets skrivelseförslag ang. allmänna värnpligten m. m. (Forts.)

erhålla följande lydelse: "vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma i oförändradt skick antaga samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fotas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas; och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning."

Denna formulering är icke öfverensstämmande med Andra Kammarens beslut i frågan, och man må gilla eller ogilla detta beslut samt till och med önska att det utfallit i samma syfte som Första Kammarens beslut i frågan, så är dock tydligt, att förslaget, såsom också skett, bort loyalt uppsättas i den form, hvori beslutet i båda Kamrarne fattades, i synnerhet som Särskilda Utskottets utlåtande N:o 4, hvilket af begge Kamrarne godkänts, ej vet af den formulering, som nu af Första Kammaren i förslaget inlagts, enär det i nyssnämnda utlåtande uttryckligen heter, att Första Kammaren ansett, att förslaget till ny härordning "borde hufvudsakligen fotas på det nu meddelade nådiga förslagets grunder", under det att om Andra Kammaren skulle bifalla *Utskottets* skrivelseförslag, detta är äfven obestriddigt i enlighet med Andra Kammarens anhållan om utarbetande af ett nytt förslag på helt andra grunder än dem, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag är grundadt, hvaremot, då nu Första Kammaren velat förändra *Riksdagens* skrivelse derhän, att Kongl. Maj:ts förslag icke kunnat i *oförändradt skick* antagas, så ligger deri naturligtvis en väsentlig färgnyans, ja, en ren olikhet.

Med anledning häraf, och då Andra Kammarens beslut icke innehåller något hinder därför, tager jag mig friheten att hemställa, det Kammaren måtte bifalla Första Kammarens beslut till formulering af andra stycket i skrivelseförslaget, dock med uteslutande af orden "i oförändradt skick."

Med iakttagande deraf att i första stycket orden "särskild lag" utbytas mot "särskild nådig proposition", skulle förslaget i andra stycket erhålla följande lydelse: "Vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma antaga samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fotas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas; och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning."

Och anhåller jag vördsamt om proposition härå.

Herr Johan Erik Johansson instämde med Herr Key.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt Herr Keys yrkande, godkände Kammaren ifrågavarande skrivelseförslag med enahanda ändring i första stycket, som af Första Kammaren antagits, samt med en sådan lydelse för andra stycket, som Herr Key i sitt nyss afgifna yttrande föreslagit; och skulle detta Kamrarnes

marens beslut genom utdrag af protokollet, som genast uppsattes och justerades, Medkammaren delgifvas.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets memorial N:o 93, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 14, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

§ 5.

Friherre *Ericson* och Herr *Biesert* anmäldes vara af sjukdom hindrade att denna dag deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 6.

Nedannämnde ledamöter begärde och erhöilo ledighet från riksdagsgöromålen, nemligen:

Herrar *Hjelm*, Grefve *Posse*, *A. Rundbäck*, *Pehr Nilsson* i Vittjerf, *Granlund* och Friherre *Lagerfelt* från och med morgondagen; samt

Herrar *Jöns Rundbäck*, *Törnfeldt* och *C. A. Jönsson* från och med nästa onsdag.

Herr *C. Ifvarsson* yttrade: Fastän jag bevistat flera än tio riksdagar, har jag under hela denna tid aldrig begärt ledighet. Då jag emellertid nu hört så många af Kammarens ledamöter begära och erhålla ledighet, vågar äfven jag begära sådan, från och med morgondagen; men om riksdagen mot förmodan icke skulle afslutas på ännu 14 dagar, anhåller jag i sådant fall om ledighet under 14 dagar.

Denna Herr *Ifvarssons* anhållan bifölls.

Herr *Clairfelt*: Ehuru jag icke kan åberopa en så lång tjenstetid och en sådan meritförteckning, som den föregående tälaren, får jag dock anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med nästkommande onsdag.

Kammaren biföll jemväl Herr *Clairfelts* begäran.

Herr *Leijer*: Under de 7 riksdagar, som jag bevistat, har jag icke mera än en gång från riksdagsgöromålen åtnjutit ledighet.
Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 57.

het, hvilken då för 6 dagar mig beviljades, på grund deraf att min vikarie fordrade min närvaro vid en tjensteförrättning. Jag begagnade dock blott fyra dagar af denna permissionstid. Jag får nu anhålla om fyra dagars ledighet från och med nästkommande torsdag.

Hvad Herr Leijer sålunda begärt blef af Kammaren bifallet.

Herr C. A. Larsson: Jag har visserligen under min riksdagsmannatid åtskilliga gånger tagit mig s. k. bondpermission; men har dock aldrig ropat nej, när någon annan begärt ledighet, förrän nyss, då jag hörde Herr Leijer begära ledighet från riksdagsgöromålen från och med nästa torsdag, hvilket jag ansåg endast såsom skämt, eftersom Riksdagen antagligen till dess blifvit afslutad. Jag anhåller emellertid om ledighet från och med morgondagen.

Kammaren biföll äfven Herr C. A. Larssons anhållan.

Herr Helander: I anseende till angelägna tjenstegöromål, får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med morgondagen.

Denna framställning bifölls.

Likaledes beviljades ledighet från riksdagsgöromålen åt Herrar *Jonas Andersson* i Häckenäs, *Petter Carl Andersson*, *Friherre af Schmidt* och *Santesson* från och med morgondagen samt åt Herr *Carlsson* från och med nästa onsdag den 26 dennes.

Slutligen anhöll Herr Törnebladh få anmäla, att för den händelse Riksdagens förhandlingar icke skulle medhinna att afslutas den 26 i denna månad, han då nödgades, i anseende till honom åliggande viktiga tjenstegöromål, hos Kammaren begära ledighet, att beräknas från middagstiden sistnämnde dag.

Sedan jemväl denna anhållan bifallits, begärde Herr Gumælius ordet och anförde: Jag begärde egentligen ordet med anledning af det stora antal ledighetsansökningar, som nu blifvit föredragna. Men sedan jag nu sent omsider efter dessas beviljande fått ordet, lär jag ingenting härvidlag kunna åtgöra. För den händelse dock att ytterligare sådana ansökningar skulle inkomma, innan detta plenum afslutas, ber jag att på förhand få anhålla, att de måtte bordläggas till aftonens sammanträde, då man torde kunna veta, om ännu någon gemensam votering kan komma att företagas, i hvilket fall jag nödgas motsätta mig bifall till vidare ledighetsansökningar.

I anledning af Herr Gumælii yttrande, ansåg Herr Talmannen sig endast böra upplysa att, då något aftonsammanträde numera

icke funnits behöfligt, det derom förut utfärdade anslag blifvit återkalladt.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Stats-Utskottets Memorial N:o 94, i anledning af erhållen återremiss å det af Utskottet framlagda förslag till underdånig skrifvelse, med anmälan af Kamrarnes olika beslut beträffande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Störvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Tisdagen den 25 Maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets memorial N:o 94, i anledning af Första Kamrarnes återremiss å det af Utskottet framlagda förslag till underdånig skrifvelse med anmä-

*Stats-Utskot-
tets skrifvelse-
förslag ang.
Norra Stam-
banan.*

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra stambanan.
(Forts.)*

lan om Kamrarnes olika beslut beträffande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd.

I sammanhang med föredragningen af berörda memorial skedde jemväl föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag N:o 266, enligt hvilket nämnda Kammare till förnyad pröfning företagit Utskottets nyssberörda skrifvelseförslag (N:o 79) samt dervid godkänt samma förslag med den förändring, att slutmeningen deri skulle erhålla följande lydelse: "Vid behandling af denna nådiga proposition hafva Riksdagens Kamrar stannat i olika beslut; och har frågan för denna riksdag förfallit."

Herr Sjöberg yttrade: Herr Talman! Jag anhåller att nu ifrågaställda slutmening i det omtvistade skrifvelseförslaget, sådan densamma blifvit af denna Kammare godkänd, uppläses först och sedan den lydelse, slutorden skulle erhålla enligt Första Kammarens nu meddelade beslut.

Enligt Herr Sjöbergs begäran upplästes nu den ifrågavarande slutmeningen först enligt den lydelse, som Andra Kammaren godkänt, och derefter med dess ofvan omförmälda, af Första Kammaren antagna lydelse. Enligt Andra Kammarens beslut var nedannämnda slutmening affattad sålunda:

"Vid behandling af denna nådiga proposition hafva Riksdagens Kamrar stannat i olika beslut af den beskaffenhet, att de ej kunnat sammanjemkas, i följd hvaraf frågan, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, för denna riksdag förfallit."

Ordet lemnades derefter å nyo åt

Herr Sjöberg, som yttrade: Jag kan för min del ej finna, att den af Första Kammaren vidtagna redaktionsförändringen är särdeles lycklig ur stilistisk synpunkt; men i det skiek frågan nu befinner sig, och då i allt fall sagda förändring icke har något inflytande på sjelfva hufvudsaken, hemställer jag, att Kammaren måtte biträda det af Första Kammaren fattade beslut.

Herr Gumælius: Jag har kommit till samma slut som den föregående ärade talaren, men icke på grund af samma premiss. För min del anser jag en ej så alldeles oväsentlig skillnad förefinnas mellan båda Kamrarnes beslut. Andra Kammaren har hänvisat till grundlagen. Första Kammaren har visserligen fogat sig efter Andra Kammaren, men genom den beslutna ändringen i ordalagen förbehållit sig fria händer för framtiden och tydligen afsett, att beslutet icke måtte betraktas såsom något prejudikat. Jag föreställer mig emellertid, att, då Första Kammaren sålunda gifvit efter i sak, Andra Kammaren också bör gifva efter i form, och

af sådan anledning vill jag förena mig i den värde talarens yrkande.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
Norra stam-
banan.
(Forts.)*

Herr Sjöberg: Till hvad jag förut anfört vill jag endast tillägga, att jag ej anser det vara lämpligt att nu tala om det sakliga i frågan, utan står jag i afseende derå på samma ståndpunkt, som i söndags afton, oberoende af hvad Herr Gumælius nu yttrat. Jag vill dock fullständiga mitt yrkande på det sätt, att *Kammaren måtte, med fränträdande af sitt förra beslut rörande ifrågasvarande skrifvelseförslag, biträda det beslut, hvori Första Kammaren stannat.*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef Herr Sjöbergs yrkande bifallet; och hade alltså Kammaren, med fränträdande af sitt förra beslut angående det ifrågasvarande skrifvelseförslaget lydelse, antagit den lydelse för samma förslag, som blifvit af Första Kammaren beslutad.

§ 3.

På framställning af Herr Talmannen beslöts, att de Kammarens protokoll, som vid riksdagens slut återstode ojusterade, skulle, på sätt vid föregående riksdagar iakttagits, justeras af de Kammarernas ledamöter, som voro fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, jemte Stockholms stads riksdagsmän inom Kammaren; skolandet om tiden för denna justering så väl bemålde ledamöter särskildt underrättas, som jemväl tillkännagifvanden införas i hufvudstadens dagliga tidningar.

§ 4.

Föredrogos och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser, nemligen:

af *Stats-Utskottet*:

N:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktori-trädgården i Örebro stad åsatta ränta, kronotionde och rotering;

N:o 84, angående beräkningen af statsverkets inkomster; och

N:o 85, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876;

och af *Riksdagens kansli*:

N:o 80, i fråga om rättighet för församlingarne i Lunds stift

och Halland att under vissa vilkor förfoga öfver den till klockarne nu utgående helgonskyld.

§ 5.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 15, om ändring i gällande stadganden rörande arfskiften;

N:o 16, angående lagstiftning för sparbanks;

N:o 17, i fråga om åtgärder för handelsdomstolars införande i riket;

N:o 18, rörande ändring i gällande stadganden angående skyldigheten att bygga och underhålla tiondelada;

N:o 19, angående ändring i 52 § af gällande legostadga;

N:o 20, angående fast egendoms lagfarande och in-tecknande m. m.;

N:o 21, i fråga om skyldighet för domare att låta vederbörande kommunalstämmas ordförande erhålla del af kungörelser, hvarigenom menighet kallas till gemensam öfverläggning inför häradsrätt;

N:o 22, angående förhållandet mellan Riksbanken och Myntverket i fråga om inlemning och värdering af guldplantsar;

N:o 23, angående införande af militärinspektioner i skolorna;

N:o 24, rörande förändrad lagstiftning om preskription för klander å jordafång;

N:o 25, angående postväsendet rörande frågor;

N:o 26, i fråga om förändrad reglering af skjutsväsendet;

N:o 27, angående tullbevillningen;

N:o 28, angående förändring i vilkoren för försäljning af bränvin;

N:o 29, angående hvilande grundlagsändringsförslag;

N:o 30, angående allmänna bevillningen; och

N:o 31, angående stämpelpappersafgiften.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Tisdagen den 25 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Efter anmälan företrädde tvänne Hans Maj:t Konungens Öfverstekammarjunkare, hvilka på Hans Maj:ts höga vägnar kallade Herr Talmannen och Kammarens ledamöter att i morgon, efter bevistad gudstjenst i Storkyrkan, sig infinna å Rikssalen, der Riksdagen då komme att afslutas.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 86, angående allmänna bevilningen.

§ 3.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslis förslag till nedannämnde paragrafer i riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 32, angående uppläggande af ett fonderadt statslån till belopp, utgörande eller motsvarande femtio millioner kronor;

N:o 33, angående aflåtna underdåniga skrivelser i frågor rörande rikets allmänna hushållning m. m.;

N:o 34, angående Riksbankens styrelse och förvaltning;

N:o 35, angående anslag till statens jernvägsbyggnader;

N:o 36, angående statsregleringen;

N:o 37, angående statsregleringen;

N:o 38, angående statsregleringen; och

N:o 39, angående arméns lönereglering.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 8 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 26 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Samlades Kammarens ledamöter och afgingo till Storkyrkan, för att afhöra riksdagspredikan. Efter gudstjenstens slut begåfvo sig Kamrarnes ledamöter till Rikssalen, hvarest, sedan de svenske ledamöterne af det sammansatta svensk-norska Statsråd, som under Hans Maj:t Konungens nu anträdde utrikes resa hade att föra riksstyrelsen, inför Riksdagen aflagt den i 9 § af Riksakten föreskrifna ed samt Kamrarnes underdåniga välönskningar blifvit af Herrar Talmän framförda och riksdagsbeslutet uppläst af Chefen för Kongl. Civildepartementet, Hans Excellens Herr Justitiestatsministern, å Hans Maj:t Konungens höga vägnar, förklarade riksdagen vara afslutad.

Sedan derefter Herr Talmannen och Kammarens ledamöter återkommit till Kammarens samlingsrum, begärdes ordet af
Herr

Herr vice Talmannen *Wijk*, som yttrade: Under förutsättning af Herr Talmannens medgifvande, tillåter jag mig föreslå, att Kammaren, på sätt förut brukligt varit, ville besluta, att de ord, hvarmed Herr Talmannen nyss å Rikssalen inför konungatronen framförde Kammarens välönskningar, måtte i Kammarens protokoll införas.

Med bifall till detta förslag, beslöt Kammaren, att Herr Talmannens ifrågavarande yttrande skulle här införas, så lydande:

Inför konungatronen frambär Andra Kammaren sina välönskningar till lycka, framgång och välsignelse för Konungen, Konungahuset och brödrafolken.

Herr Talmannen tog nu afsked af Kammarens ledamöter i följande ordalag:

Mine Herrar!

Nio pröfningsår hafva förflutit, sedan den nya riksdags-ordningen antogs. Bland framstående frågor, som Riksdagarne under tiden afgjort, förtjenar ihågkommas ändringsbesluten i grundlagarne, hvarigenom dels tillträde till statens flesta tjänster är främmande religionsbekännare förunnadt och hindret för deras väljande till riksdagsmän undanröjdt, dels införande af guld såsom myntfot blifvit möjliggjordt och beslutadt, i anledning hvaraf antagits ny lag om rikets mynt — samt vidare besluten om inrättande af en lagbyrå, sedermera förvandlad till en lagberedning, öfverflyttning till Högsta Domstolen af vissa administrativa besvärsmål, ny dis-senterlag, giftomannarättens upphäfvande, ny fattigvårdsförordning, lönereglering för häradshöfdingarne, ändringar i giftermålsbalken och boskildnadsförordningen angående gift kvinnas rätt att förvalta sin enskilda egendom och hvad hon genom eget arbete förvärfvat, ordnande af förhållandet mellan topografiska corpsens och ekonomiska karteverkets arbeten, upprättande af en kommunal finansstatistik, normalstater för post-, telegraf- och tullverken, åtgärder till utsträckande af krigsbildningen i skolorna och för beredande af bättre undervisning åt underbefälsämnen, artilleriets reorganisation, anslag till nytt kasernetablissemant för Svea artilleriregemente, uppsättning af ökad antal genitrupper, reorganisation af krigsskolan på Karlberg, millioner beviljade till anskaffande af vapen och till befästningar, upphäfvande af rättigheten till friköp och lega, generalstabens organisation, återförening af de båda sjövapnen, inlösen af indelta arméns fardagsår, indragning till statsverket af den till församlingarne öfverlätna personliga skyddsafgiften för att användas såsom bidrag till folkskolelärares aflöning, adjunkter i nordiska språket vid universiteten, medicinska frågans lösning genom likställighet mellan universitetens medicinska fakulteter och karolinska institutet, beviljande

af understöd åt folkhögskolor och rättighet för universitetslärare till afsked efter vissa tjänstår med bibehållande af hela lönen, ny profession i mekanik vid Upsala universitet, höjande af folkskolelärarens minimiaflöning, ökade löneförmåner åt lärare vid elementarläroverken äfvensom åt lärare och lärarinnor vid småskolor, inrättande af två nya folkskolelärareseminarier för qvinliga elever, statsunderstöd åt högre skolor för qvinlig ungdom, nybyggnader för Kongl. biblioteket och musikaliska akademien, apoteksprivilegiernas afskaffande, anslag till hospitalväsendets utvidgande och förbättrande, anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader, så att östra och nordvestra stambanorna fullbordats, norra stambanan snart kan öppnas till Storvik samt arbetena på dess fortsättande innevarande år börjas, anläggande af en statsbana mellan Sköfde och Karlsborg, centralbangård och nytt posthus i Stockholm, understöd till Nässjö—Oscarshamns-banan och Dalslands-banan, med en million till hvardera, och till Wexjö—Karlskrona-banan med 1,100,000 kronor, 10,000,000 kronor ställda till Kongl. Maj:ts disposition för att med 2,000,000 årligen 1872—1876 utgå såsom låneunderstöd åt enskilda jernvägsföretag, anläggning af en tvärbana från norra stambanan till norska gränsen, en bana från Trondhjem till mötes, åtgärder till betryggande af skogens bestånd i lappmarken, anslag till nya skogsskolor och till skogsingenjörer, stuteriväsendets ombildning, anslag till Sveriges deltagande i världsexpositionerna i Wien och Philadelphia, anslag till flera hamnanläggningar och större vägbyggnader, ny mellanrikslag, bildande inom Riksbanken af en reservfond på 5,000,000 kronor under samma skydd som grundfonden, myntkonvention med Danmark, ny lagstiftning för enskilda, sedelutgivande banker, grundskatternas omsättning i penningar, personliga skyddsafgiftens nedsättande till hälften, tidningsstämpeln och kronobrefbäringsskyldighetens afskaffande, införande af bevillningstaxering i lappmarken, reglering af lönerna för indelta arméns befäl och aflemnande till statsverket af indelta arméns aflöningstillgångar, förhöjdt anslag till lönetillskott åt lärare vid folkskolan, veterinärbildningens betryggande medelst anslag till nybyggnader för veterinärinstitutet i Stockholm och ny utgiftsstat för veterinärläroverket i Skara, åtgärder för skyndsamt införande af ett nytt, för Sverige, Norge och Danmark gemensamt system för mått, mål och vikt, antagandet af förordning angående sparbanker samt särskilda förordningar angående fast egendoms lagfarande och in-tecknande m. m. Alla dessa och flera beträffande lagstiftning och förvaltning vidtagna åtgärder och beslut torde äfven för de tviflande få ega någon tyngd i de skiftande meningarnes vågskål.

Edra arbeten vid denna riksdag äro nu fullbordade. Alla medfören I derifrån medvetandet att, efter förmåga och öfvertygelse, hafva sökt fullgöra anförtrödda samhällspligter. Alla hoppas vi, att Riksdagens Andra Kammare under tidernas skiften skall uppbära sin bestämmelse att, med den afvägda maktens återhållsamma utöfning, befordra och betrygga rikets välfärd.

Till Kammaren hembär jag min outplånliga och djupa er-

känsla för den stödjande välvilja, den vänskapsfulla utmärkelse, hvarmed jag blifvit omfattad. Mätte friden och sällheten bringa en hvar af Kammarens ledamöter gifvande skördar på de odlingsfält, som i kommande tider skola vittna om värdet af medborgerlig pligttrohet för vårt gemensamma fosterland.

Härå svarade Grefve Sparre: Vid detta sista afsked under denna riksdagsperiod är det för Kammararen en kär pligt att ännu en gång till Eder frambära uttrycken af sitt erkännande af det oförtröttade nit, sin högaktning, för den skicklighet, sin tacksamhet för det mångpröfvade tålmod, hvarmed I ledt våra förhandlingar. Den stora fråga, som för närvarande ligger oss alla om hjertat, blef ej denna gång löst. De olika meningarne om sättet måste än en gång brytas med hvarandra. Men hvarje sådant meningsutbyte bringar frågan ett steg närmare sin lösning, och vi eller våra efterträdare skola lösa den. Under visshet härom och förhoppning att dervid stödjas af eder insigtsfulla erfarenhet, säga vi Eder ett hjertligt farväl och ett hoppfullt: välkommen åter!

Herr Talmannen och Kammarens ledamöter utbytte derefter ömsesidiga afskedshelsningar och åtskildes.

In fidem

H. Husberg.

Onsdagen den 2 Juni.

S. D. För att justera de protokoll, hvilka, då sistlidne riksdag afslutades, ännu återstodo ojusterade, hade, jemlikt Kammarrens, vid sammanträde den 25 nästlidne Maj derom fattade beslut, Stockholms stads riksdagsmän inom Kammararen äfvensom de bland Kammarens ledamöter, hvilka tillika äro fullmäktige i Riksbanken eller Riksgäldskontoret, blifvit anmodade att denna dag klockan 2 eftermiddagen sammanträda i Kammarrens kanslirum; hvarjemte till underrättelse för dem bland öfrige ledamöter, som tillfälligtvis uppehölle sig i hufvudstaden och önskade justeringen öfvervara, tillkännagifvanden om detta justeringssammanträde blifvit i hufvudstadens dagliga tidningar införda; och hade för nu angifna ändamål tillstädeskommit:

Herr Adlersparre,
” Sjöberg,
” Rossander,
” Liss Olof Larsson och
” Grenander;

i vilkas närvaro nu upplästes och godkändes protokollen för den
19—26 Maj, hvarefter sammankomsten upplöstes.

In fidem
H. Husberg.